

Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych

Piotr Semeniuk

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji

Warszawa 2015

Wydawnictwo Naukowe
Wydziału Zarządzania
Uniwersytetu Warszawskiego

Podręczniki i Monografie

**Koncepcja jednego
organizmu gospodarczego
w prawie ochrony konkurencji**

Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego

Sześćdziesiąta czwarta publikacja Programu Wydawniczego CARS

Seria: Podręczniki i Monografie (19)

Redaktor serii: prof. dr hab. Tadeusz Skoczny

Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych (CARS)

www.cars.wz.uw.edu.pl

CARS powstało w 2007 r. jako grupa badawcza, w skład której wchodziły pracownicy naukowcy Wydziału Zarządzania UW, innych wydziałów UW i innych uczelni polskich. W dorobku CARS szczególne miejsce zajmują publikacje książkowe (łącznie 15) oraz periodyki. Od 2008 r. CARS wydaje anglojęzyczne czasopismo naukowe pn. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies* (YARS) (www.yars.wz.uw.edu.pl), którego cztery ostatnie numery są już w pełni międzynarodowe. Od 2013 r. wydajemy także polskojęzyczny internetowy periodyk pn. *internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny* (iKAR www.ikar.wz.uw.edu.pl), wychodzący od 2015 r. w dwóch seriach – „Serii Antymonopolowej” i „Serii Regulacyjnej”. Poza działalnością wydawniczą, CARS prowadzi także badania naukowe i świadczy usług doradcze w formie ekspertyz zleconych przez władze publiczne lub przedsiębiorców, ale dostępnych publicznie ze strony www.cars.wz.uw.edu.pl/ekspertyzy. CARS organizuje także konferencje naukowe o wymiarze międzynarodowym (np. ASCOLA Conference Warsaw 2014 (www.ascola-conference-warsaw.2014.wz.uw.edu.pl) lub krajowym (np. 1. Polski Kongres Prawa Konkurencji 2015 (www.1pkpk.wz.uw.edu.pl)). CARS prowadzi również działalność edukacyjną i szkoleniową, oferuje m.in. studia podyplomowe (www.aris.wz.uw.edu.pl) i Otwarte Seminarium Doktoranckie. Współpracuje też z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) oraz polskimi organami regulacyjnymi (UKE, URE, UTK, ULC i KRRiT).

W uznaniu dorobku z lat 2007–2014, z dniem 1.10.2014 r. CARS została przekształcona w odrębną – podległą bezpośrednio Dziekanowi – jednostkę organizacyjną o charakterze naukowo-badawczym, zajmującą się ekonomią i prawem ochrony konkurencji i regulacji sektorowych. CARS kontynuuje i intensyfikuje działalność na wszystkich ww. polach badawczych i doradczych w obszarze ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sektorach infrastrukturalnych.

Piotr Semeniuk

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji

Warszawa 2015

Wydawnictwo Naukowe
Wydziału Zarządzania
Uniwersytetu Warszawskiego

Recenzenci:

Prof. nadzw. WSiIz dr hab. Agata Jurkowska-Gomułka

Katedra Prawa Administracyjnego Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania
w Rzeszowie

Prof. nadzw. WSB dr hab. Zbigniew Jurczyk

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

Korekta i redakcja: Hanna Januszewska

Projekt okładki: Dariusz Kondefer

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu
Warszawskiego and Piotr Semeniuk

ISBN: 978-83-63962-85-2

WYDAWCA:

Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania

Uniwersytetu Warszawskiego

02-678 Warszawa, ul. Szturmowa 1/3

Tel. (+48-22) 55-34-164

E-mail: jjagodzinski@mail.wz.uw.edu.pl

www.wz.uw.edu.pl

SKŁAD I ŁAMANIE:

Dom Wydawniczy ELIPSA,

00-189 Warszawa, ul. Inflancka 15/198

Tel./faks (+48-22) 635-03-01; (+48-22) 635-17-85

E-mail: elipsa@elipsa.pl; www.elipsa.pl

DYSTRYBUCJA

Księgarnia Ekonomiczna

02-094 Warszawa, ul. Grójecka 67

Tel. (+48-22) 822-90-42; faks (+48-22) 823-64-67

E-mail: info@ksiegarnia-ekonomiczna.com.pl

Spis treści

Wykaz skrótów (alfabetycznie)	13
Od Autora	17
Rozdział I. Uwagi wprowadzające	19
1. Obszar badań: koncepcja jednego organizmu gospodarczego	19
2. Cele i założenia pracy	22
2.1. Uwagi ogólne	22
2.2. Wprowadzenie do zagadnienia jednego organizmu gospodarczego (rozdział II)	24
2.3. Podejście strukturalne i behawioralne: ocena <i>ex ante</i> i <i>ex post</i> (rozdział III)	24
2.4. Kontekst inkluzywny i ekskluzywny koncepcji jednego organizmu gospodarczego: <i>joint ventures</i> (rozdział IV)	25
2.5. Absolutny i względny wymiar koncepcji jednego organizmu gospodarczego: umowa agencyjna i pracownicza (rozdział V)	26
2.6. Formalny i materialny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego	27
2.6.1. Aspekt materialny (rozdział VI)	27
2.6.2. Aspekt formalny (rozdział VII)	27
2.6.3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a pokrewne instytucje prawa ochrony konkurencji oraz inne gałęzie prawa (rozdział VIII)	28
3. Przyjęta metodologia	29
Rozdział II. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w świetle nauk ekonomicznych i prawnych	33
1. Uwagi ogólne	33
2. Uzasadnienie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji	34
2.1. Uwagi ogólne	34

2.2. Cele polityki konkurencji	35
2.3. Uzasadnienie ekonomiczne materialnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego	38
2.3.1. Uwagi ogólne	38
2.3.2. Pierwsze stanowisko uzasadniające sens materialnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego	39
2.3.3. Drugie stanowisko uzasadniające sens materialnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego	42
2.3.4. Trzecie stanowisko uzasadniające sens materialnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego	43
3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w świetle nauk ekonomicznych	44
3.1. Uwagi ogólne	44
3.2. Teoria firmy Ronalda Coase'a	45
3.3. Inne teorie	46
3.4. „Firma” a osoba prawna i fizyczna	47
3.5. Kryteria wyodrębnienia „firmy” oraz „jednego organizmu ekonomicznego” w prawie ochrony konkurencji	50
3.5.1. Uwagi ogólne	50
3.5.2. Jeden interes ekonomiczny	50
3.5.3. Czynniki niweczące jeden interes ekonomiczny	53
3.6. Trwałość a jeden organizm gospodarczy	56
4. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w różnych porządkach prawa ochrony konkurencji	57
4.1. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji Stanów Zjednoczonych	57
4.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji UE	62
4.2.1. Aspekt materialny	62
4.2.2. Aspekt formalny	64
4.2.3. Inne przykłady zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji UE	67
4.3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w polskim prawie ochrony konkurencji	68
4.3.1. Podstawa prawna obowiązywania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w polskim prawie ochrony konkurencji	68
4.3.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w praktyce polskiego prawa ochrony konkurencji	72
4.3.3. Poglądy doktryny polskiego prawa ochrony konkurencji na temat koncepcji jednego organizmu gospodarczego	75
4.3.4. Odziaływanie porozumienia „na zewnątrz”	78

5. Wnioski	80
5.1. Uzasadnienie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji	80
5.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w świetle nauk ekonomicznych	81
5.3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w różnych porządkach prawa ochrony konkurencji	82

Rozdział III. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego na gruncie przepisów o kontroli koncentracji	83
1. Uwagi ogólne	83
2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego na gruncie przepisów o kontroli koncentracji UE	84
2.1. Trwała zmiana kontroli	84
2.1.1. Uwagi ogólne	84
2.1.2. Wyłączna kontrola	85
2.1.3. Wspólna kontrola	86
2.2. Dwie formy koncentracji: „połączenie”, „przejęcie” i „wspólne przedsiębiorstwo”	87
2.2.1. Uwagi ogólne	87
2.2.2. Akwizycje mniejszościowych pakietów udziałów lub akcji	89
2.3. „Kontrola” a pojęcia „przedsiębiorstwa uczestniczącego” i ich „grupy” na potrzeby ustalenia jurysdykcji Komisji Europejskiej	91
2.4. Podsumowanie	94
3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego na gruncie polskich przepisów o kontroli koncentracji	96
3.1. Kontrola	97
3.1.1. Uwagi ogólne	97
3.1.2. Wspólna kontrola	98
3.1.3. Wspólna kontrola a grupa kapitałowa	100
3.2. Grupa kapitałowa	103
3.2.1. Uwagi ogólne	103
3.2.2. Grupa kapitałowa a definicja koncentracji	103
3.2.3. Grupa kapitałowa a <i>jurisdictional nexus</i>	104
3.2.4. Grupa kapitałowa a merytoryczna ocena koncentracji	104
3.2.5. Grupa kapitałowa a wyłączenia grupowe	105
3.3. Grupa kapitałowa a jeden organizm gospodarczy w prawie polskim – relacja zakresów pojęciowych	105
3.3.1. Poglądy doktryny i praktyka	105
3.3.2. Możliwe relacje zakresów pojęciowych „grupy kapitałowej” i „jednego organizmu gospodarczego”	108
4. Różnice pomiędzy analizą zagadnienia „granic przedsiębiorstwa” podczas oceny <i>ex ante</i> i <i>ex post: continuum</i> strukturalno-behawioralne	110

5. Wnioski	116
------------------	-----

Rozdział IV. Pojęcie wspólnego przedsiębiorcy a koncepcja jednego

organizmu gospodarczego	119
--------------------------------------	------------

1. Uwagi ogólne	119
-----------------------	-----

2. Utworzenie wspólnego przedsiębiorstwa w prawie ochrony konkurencji UE	120
--	-----

2.1. Uwagi ogólne	120
-------------------------	-----

2.2. Pełny zakres funkcji	122
---------------------------------	-----

2.3. Trwałość	123
---------------------	-----

3. Utworzenie wspólnego przedsiębiorcy w polskim prawie ochrony konkurencji	124
---	-----

4. Wspólny przedsiębiorca podlegający obowiązkowi notyfikacji a kryteria wyodrębnienia jednego organizmu gospodarczego	128
--	-----

4.1. Niebagatelny poziom integracji ekonomicznej (pełny zakres funkcji) wspólnych przedsiębiorców	128
---	-----

4.1.1. Uwagi ogólne	128
---------------------------	-----

4.1.2. Kryterium pełnego zakresu funkcji a kooperacyjny aspekt merytorycznej oceny działalności wspólnego przedsiębiorcy	129
--	-----

4.1.3. Kryterium pełnego zakresu funkcji a przywilej koncentracji	131
---	-----

4.1.4. Podsumowanie	134
---------------------------	-----

4.2. Kontrola nad wspólnym przedsiębiorcą	135
---	-----

4.2.1. Uwagi ogólne	135
---------------------------	-----

4.2.2. Wspólny przedsiębiorca a kontrola w prawie ochrony konkurencji UE	135
--	-----

4.2.3. Utworzenie wspólnego przedsiębiorcy a kontrola w polskim prawie ochrony konkurencji	140
--	-----

4.3. Podsumowanie	142
-------------------------	-----

4.3.1. Uwagi ogólne	142
---------------------------	-----

4.3.2. Wspólny przedsiębiorca samodzielny „operacyjnie” a koncepcja jednego organizmu gospodarczego	143
---	-----

4.3.3. „Prawdziwie” samodzielny wspólny przedsiębiorca a koncepcja jednego organizmu gospodarczego	145
--	-----

4.3.4. Wspólny przedsiębiorca nieposiadający pełnego zakresu funkcji a koncepcja jednego organizmu gospodarczego	146
--	-----

5. Wnioski	147
------------------	-----

Rozdział V. Względny wymiar koncepcji jednego organizmu gospodarczego

– status agenta i pracownika	149
---	------------

1. Uwagi ogólne	149
-----------------------	-----

2. Zastosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego do relacji pomiędzy agentem a pryncypałem	150
---	-----

2.1. Wpływ koncepcji jednego organizmu gospodarczego na system dystrybucji produktów	150
2.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a agencja w prawie ochrony konkurencji Stanów Zjednoczonych	151
2.2.1. Kształtowanie się orzecznictwa	151
2.2.2. Ekonomiczna analiza sędziego Posnera	153
2.2.3. <i>Agency defense</i> a legalność dystrybucyjnych porozumień cenowych	157
2.2.4. <i>Agency defense</i> a ekskluzywny kontekst koncepcji jednego organizmu gospodarczego (na przykładzie franczyzy)	158
2.3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a agencja w prawie ochrony konkurencji UE	160
2.4. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a umowa agencyjna w polskim prawie ochrony konkurencji – dwa rebusy	168
2.4.1. Uwagi ogólne	168
2.4.2. Rebus pierwszy	168
2.4.3. Rebus drugi	173
2.4.4. Kryteria „prawdziwej” agencji w polskim prawie ochrony konkurencji	175
3. Zastosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego do relacji pomiędzy pracownikiem a pracodawcą	176
3.1. Pracownik a absolutny wymiar koncepcji jednego organizmu gospodarczego	176
3.2. „Prawdziwy” pracownik	177
3.3. Inne konteksty pracownicze w prawie ochrony konkurencji – organizacje pracowników i wolne zawody	178
4. Wnioski	181

Rozdział VI. Formalny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego – przypisanie odpowiedzialności za naruszenie prawa ochrony konkurencji

koncepcji	183
1. Uwagi ogólne	183
2. Uzasadnienie formalnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego	185
3. Wywieranie rzeczywistego decydującego wpływu w orzecznictwie TSUE	188
3.1. Decydujący wpływ a udział w naruszeniu prawa ochrony konkurencji UE	189
3.2. Czynniki pozwalające wykazać wywieranie rzeczywistego decydującego wpływu	191
3.3. Domniemanie wywierania rzeczywistego wpływu w orzecznictwie TSUE	193
3.3.1. Uwagi ogólne	193
3.3.2. Obowiązek podania przyczyn	196

3.4. Rzeczywiste wywieranie decydującego wpływu poza kontekstami domniemania wywierania rzeczywistego wpływu: wspólny przedsiębiorca	197
3.4.1. Uwagi ogólne	197
3.4.2. Analiza spraw dotyczących wspólnych przedsiębiorców	199
3.4.3. Wywieranie wpływu na działalność wspólnego przedsiębiorcy a wspólny przedsiębiorca o pełnym zakresie funkcji	201
3.5. Podsumowanie	203
4. Przypisanie odpowiedzialności a zasada osobistej odpowiedzialności, prawa człowieka i zasada winy	205
4.1. Uwagi ogólne	205
4.2. Zasada osobistej odpowiedzialności	205
4.3. Prawa człowieka	207
4.4. Zasada winy	212
4.4.1. Obowiązywanie zasady winy w polskim prawie ochrony konkurencji i prawie ochrony konkurencji UE	212
4.5. Zagadnienie winy podmiotów kolektywnych	217
4.5.1. Uwagi ogólne	217
4.5.2. Wina podmiotów kolektywnych w polskim prawie karnym i cywilnym	218
4.5.3. Wina podmiotów kolektywnych w prawie ochrony konkurencji UE	220
4.5.4. Wina podmiotów kolektywnych w polskim prawie ochrony konkurencji	222
5. Przypisanie odpowiedzialności w polskim prawie ochrony konkurencji ..	225
5.1. Poglądy doktryny	225
5.2. Decyzja Prezesa UOKiK w sprawie kartelu cementowego	225
5.3. Przypisanie odpowiedzialności a wina podmiotów kolektywnych w polskim prawie ochrony konkurencji	227
5.4. Podsumowanie	230
6. Wnioski	232

Rozdział VII. Materialny aspekt koncepcji jednego organizmu

gospodarczego	237
1. Uwagi ogólne	237
2. Analiza okoliczności strukturalnych i behawioralnych w materialnym i formalnym aspekcie koncepcji jednego organizmu gospodarczego	238
3. Polskie zmony przetargowe – przykład behawioralnej ekonomicznej analizy koncepcji jednego organizmu gospodarczego	242
3.1. Uwagi ogólne	242
3.2. Polskie zmony przetargowe: tło faktyczne	244
3.3. Strategia „polskiej zmony przetargowej”	246
3.3.1. Opis strategii	246
3.3.2. Ekonomiczna analiza polskiej zmony przetargowej	249

3.4. Polskie zmony przetargowe w świetle przedstawionej teorii	254
3.5. Orzecznictwo sądów polskich w zakresie „polskich zμών przetargowych”	258
4. Wnioski	261

Rozdział VIII. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a pokrewne instytucje prawa ochrony konkurencji oraz inne gałęzie prawa	263
1. Uwagi ogólne	263
2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a pokrewne instytucje prawa ochrony konkurencji	264
2.1. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a „związek przedsiębiorców”	264
2.1.1. Uwagi ogólne	264
2.1.2. Porozumienia „zawarte” przez związek	266
2.1.3. Związek przedsiębiorców a nadużycie pozycji dominującej ..	267
2.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a nadużycie kolektywnej pozycji dominującej	271
2.2.1. Uwagi ogólne	271
2.2.2. Zastosowanie doktryny nadużycia kolektywnej pozycji dominującej w prawie ochrony konkurencji UE	273
3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a inne dziedziny prawa	277
3.1. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w prawie pomocy publicznej	277
3.1.1. Występowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie pomocy publicznej UE	277
3.1.2. Różnice pomiędzy prawem pomocy publicznej a prawem ochrony konkurencji	280
3.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w polskim prawie energetycznym	282
3.2.1. Ustawa o kosztach osieroconych	282
3.2.2. Pojęcie rynku konkurencyjnego	283
3.3. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a <i>piercing of corporate veil</i>	286
3.4. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w polskim prawie zamówień publicznych	289
3.4.1. Grupa kapitałowa na gruncie polskiego prawa zamówień publicznych	289
3.4.2. Zmony przetargowe w ramach grupy kapitałowej	291
3.4.3. Konsorcja przetargowe: wspólni przedsiębiorcy a koncepcja jednego organizmu gospodarczego	293
4. Wnioski	294
4.1. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a pokrewne instytucje prawa ochrony konkurencji	294

4.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a inne dziedziny prawa	296
Rozdział IX. Zakończenie	297
1. Niejednorodna analiza zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego	297
2. Zastosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji	298
2.1. Uzasadnienie istnienia koncepcji jednego organizmu gospodarczego	298
2.2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w świetle nauk ekonomicznych i teorii firmy	299
2.3. Podstawowe poglądy piśmiennictwa, sądów oraz organów konkurencji na koncepcję jednego organizmu gospodarczego	299
3. Wykorzystanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego podczas antymonopolowej oceny koncentracji	299
4. Wykorzystanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego dla oceny działalności wspólnych przedsiębiorców	300
5. Względny wymiar koncepcji jednego organizmu gospodarczego	300
6. Formalny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego	301
7. Materialny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego	301
8. Wykorzystanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego na potrzeby zastosowania pokrewnych instytucji prawa ochrony konkurencji oraz w innych dziedzinach prawa	302
9. Uwagi końcowe	302
Lista aktów prawnych	305
Akty prawne Stanów Zjednoczonych	305
Akty prawne, <i>quasi</i> -prawne UE i dokumenty o charakterze <i>soft-law</i> (chronologicznie)	305
Polskie akty prawne lub <i>quasi</i> -prawne (chronologicznie)	306
Inne akty prawne lub <i>quasi</i> -prawne	308
Lista orzeczeń i decyzji	309
Wyroki sądów Stanów Zjednoczonych (chronologicznie)	309
Wyroki sądów UE, decyzje Komisji Europejskiej i opinie Rzeczników Generalnych (chronologicznie)	309
Wyroki sądów polskich (chronologicznie)	312
Decyzje i postanowienia Prezesa UOKiK (chronologicznie)	313
Wyroki i decyzje innych sądów oraz organów (chronologicznie)	313
Literatura (alfabetycznie)	315

Wykaz skrótów (alfabetycznie)

Admin. Sci. Q.	– Administrative Science Quarterly
Antitrust L.J.	– Antitrust Law Journal
B.C. Int. & Comp. & L. Rev.	– Boston College International and Comparative Law Review
C.M.L. Rev.	– Common Market Law Review
Conn. L. Rev.	– Connecticut Law Review
Cornell L. Rev.	– Cornell Law Review
CPI	– Competition Policy International
Crim. L. Rev	– Criminal Law Review
C.T.L.R.	– Computer and Telecommunications Law Review
	– Competition Policy International
Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz.UOKiK	– Dziennik Urzędowy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dz.Urz.WE	– Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
ECJ	– European Competition Journal
E.C.L.R.	– European Competition Law Review
EKPCz	– Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284 ze zm.)
E.L.R.	– European Law Review
EPS	– Europejski Przegląd Sądowy
EStAL	– European State Aid Law Quarterly
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości
ETPCz	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
Fordham Int'l L.J.	– Fordham International Law Journal
Fordham J. Corp. & Fin. L.	– Fordham Journal of Corporate & Finance Law

Franch. L.J.	– Franchise Law Journal
Franch. L.M.	– Franchising World Magazine
G.C.L.R	– Global Competition Litigation Review
GCR	– Global Competition Review
Geo. U.L. Rev.	– Georgetown University Law Review
GN	– Gospodarka Narodowa
Harv. L. Rev.	– Harvard Law Review
ICN	– Międzynarodowa Sieć ds. Konkurencji (<i>International Competition Network</i>)
iKAR	– Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
J. Competition L. & Econ.	– Journal of Competition Law & Economics
JRE	– Journal of Regulatory Economics
kc	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16 poz. 93 ze zm.)
kk	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KIO	– Krajowa Izba Odwoławcza
Komisja	– Komisja Europejska
KPP	– Karta Praw Podstawowych
KPPr.	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
ksh	– ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2000 r. Nr 94 poz. 1037)
NFL	– National Football League Properties
N.Y.U. J. L. & Bus.	– New York University Journal of Law & Business
OZZ	– organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi
PiP	– Państwo i Prawo
PPLR	– Public Procurement Law Review
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Sp.	– Prawo Spółek
PS	– Przegląd Sejmowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
pzp	– ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 19 poz. 177 ze zm.)
PZPN	– Polski Związek Piłki Nożnej

- Rozporządzenie 1/2003 – Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z 16.12.2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.Urz.WE 2003 Nr L 1/1)
- Rozporządzenie 139/2004 – Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z 20.01.2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Urz.UE 2004 Nr L 21/1)
- Rozporządzenie 802/2004 – Skonsolidowane Rozporządzenie Komisji nr 802/2004 z 7.04.2004 r. w sprawie wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 139/2004 w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Urz.UE 2004 Nr L 133/1)
- Rozporządzenie wertykalne PL – Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2011 r. w sprawie wyłączenia niektórych rodzajów porozumień wertykalnych spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję (Dz.U. z 2011 r. Nr 81 poz. 441 ze zm.)
- Rozporządzenie wertykalne UE – Rozporządzenie Komisji (UE) nr 330/2010 z dnia 20.04.2010 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych (Dz.Urz.UE Nr L 102/1)
- RPEiS – Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny
- SA – Sąd Apelacyjny
- S.A. – spółka akcyjna
- SN – Sąd Najwyższy (Rzeczpospolitej Polskiej)
- SOKiK – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
- SPI – Sąd Pierwszej Instancji
- sp. z o.o. – spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
- St. Eur. – Studia Europejskie
- St. Pr. – Studia Prawnicze
- Tex. L. Rev. – Texas Law Review

TFUE	– Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz.UE 2012 Nr C 83/47)
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
TUE	– Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.Urz.UE 2012 Nr C 326/13)
UE	– Unia Europejska
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
uokk	– ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2007 r. Nr 50 poz. 331 ze zm)
uopz	– ustawa z dnia 18 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2002 r. Nr 197 poz. 1661 ze zm.)
URE	– Urząd Regulacji Energetyki
ustawa o KDT	– ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej (Dz.U. z 2007 r. Nr 130 poz. 905 ze zm.)
World Compet. Wyjaśnienia w sprawie koncentracji	– World Competition – Wyjaśnienia w sprawie kryteriów i procedury zgłaszania zamiaru koncentracji Prezesowi UOKiK z 23.01.2015 r.
Wytyczne wertykalne	– Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie ograniczeń wertykalnych (Dz.Urz.UE 2010 Nr C 130/1)
Yale J. on Reg.	– Yale Journal On Regulation
Yale L.J.	– Yale Law Journal
YARS	– Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies
Zesz. Nat.	– Zeszyty Natolińskie
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Od autora

Książka powstała na bazie rozprawy doktorskiej, którą obroniłem w czerwcu 2015 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej oryginalny tytuł to: „Przesłanki zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji”. Zbieranie materiałów potrzebnych do napisania pracy zacząłem wiosną 2013 r. ale jej zrzęb powstał późnymi wieczorami jesieni i zimy przełomu 2013 i 2014 r. w Brukseli na biurku pod strychowym skosem kawalerki przy Place Sainte-Catherine. Piszac tę książkę korzystałem przede wszystkim ze zbiorów oraz baz danych biblioteki Wydziału Prawa Uniwersytetu Nowojorskiego, Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Europejskiej oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Podziękowania za doprowadzenie do obrony doktoratu i wydania tej książki należą się wielu osobom. Za ojca całego przedsięwzięcia śmiało można uznać prof. Tadeusza Skoczego, dyrektora Centrum Antymonopolowego i Regulacyjnego Uniwersytetu Warszawskiego, pomysłodawcę tematu pracy i promotora rozprawy doktorskiej. Bez jego merytorycznego i organizacyjnego wsparcia książka ta zapewne by nie powstała. Chciałbym też podziękować recenzentkom rozprawy doktorskiej, prof. Agacie Jurkowskiej z Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie oraz dr hab. Annie Piszcz z Uniwersytetu w Białymstoku. Wiele ich cennych uwag znalazło się w finalnej wersji książki. Jestem też niezmiernie wdzięczny mojej *alma mater*, Wydziałowi Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego za umożliwienie mi gościnnej obrony doktoratu w jej historycznych murach. Z grona tej zacnej uczelni podziękowania należą się w szczególności prof. Ewie Nowińskiej, a także mgr Krzysztofowi Kopaczowi: pierwszej za wsparcie merytoryczne, drugiemu za pomoc organizacyjną.

Na koniec dziękuję rodzicom za wiarę we wszystko, do czego się zabieram, a Karolinie za wyrozumiałość i bliskość odkąd pamiętam.

Rozdział I

Uwagi wprowadzające

1. Obszar badań: koncepcja jednego organizmu gospodarczego

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego jest nierozzerwalnie wpisana w reguły ochrony konkurencji. Ponieważ reguły te chronią właśnie konkurencję (choć ich ostatecznym celem jest ochrona interesu konsumentów¹), niezbędnym elementem treści każdej hipotezy normy prawa antymonopolowego² jest wyodrębnienie podmiotów, pomiędzy którymi konkurencja zachodzi, jest ograniczona lub zgoła nie istnieje. Wspomniane „podmioty” są przez jurysdykcje antymonopolowe nazywane różnorako. Przykładowo, w prawie ochrony konkurencji Unii Europejskiej³ („UE”) centralną rolę pełni pojęcie „przedsiębiorstwa” (ang. *undertaking*⁴). Artykuł 101 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej („TFUE”) mówi o „porozumieniach między przedsiębiorstwami”, art. 102 zakazuje nadużywania pozycji domi-

¹ Zob. rozdział II.

² Dziedzina prawa stanowiąca w tej pracy przedmiot analizy to prawo antymonopolowe. Zamiennie stosowany jest też termin „prawo ochrony konkurencji” oraz „prawo konkurencji”.

³ W poniższej pracy autor często odwołuje się do porządku prawnego UE. Niekiedy w znaczeniu synonimicznym do terminu „prawo UE” autor będzie się posługiwał terminami takimi, jak: „prawo europejskie” lub „prawo unijne”.

⁴ Autor poniższej pracy starał się używać polskich terminów na określenie pojęć sformułowanych oryginalnie w innych językach (często podając oryginalny termin w nawiasie). Wyjątkowo tam, gdzie dane pojęcie zagraniczne zostało inkorporowane do polskiego języka prawniczego, używane jest ono w oryginalnej formie (np. *joint venture*). Cytując poglądy zagranicznego piśmiennictwa, autorskiemu tłumaczeniu na język polski zawsze towarzyszy cytat z oryginału (najczęściej w przypisie). Tam, gdzie praca odwołuje się do piśmiennictwa zagranicznego, nie przytaczając jednak w głównym tekście cytatu, niekiedy oryginalny cytat znajdzie się w przypisie.

nującej przez „jedno lub więcej przedsiębiorstw”⁵, a unijne Rozporządzenie 139/2004⁶ w samym swoim tytule mówi o „kontroli koncentracji przedsiębiorstw”. Z kolei normy polskiej regulacji antymonopolowej, zamiast do pojęcia „przedsiębiorstwo”, odwołują się do terminu „przedsiębiorcy”⁷. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego służy więc do wyodrębnienia samodzielnych gospodarczych organizmów, tak żeby stosunki zachodzące pomiędzy tymi organizmami można było poddać ocenie pod kątem regulacji antymonopolowej.

Jak słusznie zauważa W. Wils, pojęcie „przedsiębiorstwa” w prawie UE (podobnie jak w prawie polskim pojęcie „przedsiębiorcy”) rodzi dwa zupełnie odrębne zestawy zagadnień prawnych. Pierwsze z nich dotyczy definicji działalności gospodarczej. Na gruncie wspomnianego zestawu zagadnień toczy się np. debata na temat tego, w jakim zakresie reguły konkurencji mogą być stosowane do podmiotów świadczących usługi użyteczności publicznej. Drugi typ zagadnień dotyczy kwestii tzw. granic przedsiębiorstwa (ang. *boundaries of an undertaking*), tj. tego, jak obrazowo określił to W. Wils, kiedy „kończy się jedno przedsiębiorstwo, a zaczyna następne”⁸. Na gruncie zagadnienia granic przedsiębiorstwa doktryna europejskiego prawa konkurencji zgodnie podkreśla, że „prawny status lub forma prawna podmiotu (ang. *entity*) jest bez znaczenia” dla ustalenia tego, jaki podmiot jest „przedsiębiorstwem”⁹ – istotna jest tak zwana „funkcjonalna” analiza¹⁰.

⁵ Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 30.03.2010 r. (Dz.Urz.UE 2012 Nr C 83/47).

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z 20.01.2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Urz.UE 2004 Nr L 21/1; „Rozporządzenie 139/2004”).

⁷ Pojęcie „przedsiębiorcy” zdefiniowane zostało w art. 4 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, Dz.U. z 2007 r. Nr 50 poz. 331 ze zm., „uokk”).

⁸ W. Wils, *The Undertaking as Subject of E. C. Competition Law and the Imputation of Infringements to Natural or Legal Persons*, E.L.R. 2000, vol. 25(2), s. 100.

⁹ A. Jones, B. Sufrin, *EU Competition Law, Text, Cases and Materials*, 4th Ed., Oxford University Press 2011, s. 126; zob. też: Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Community*, Kluwer Law International 2010, s. 19; R. Whish, D. Bailey, *Competition Law*, 7th Ed., Oxford University Press 2012, s. 84–85.

¹⁰ R. Whish, D. Bailey, *ibidem*. Funkcjonalne podejście do definicji przedsiębiorstwa, przyjęte jednoznacznie w prawie UE, promieniuje zresztą również na inne jurysdykcje i wydaje się wyznaczać obecne światowe standardy. Przykładowo, w przyjętym w 2012 r. prawie konkurencji Hong Kongu (ang. *Hong Kong Competition Ordinance*) wprost uznano, że pojęcie przedsiębiorstwa oznacza „każdy podmiot, bez względu na formę prawną” (ang. *any entity, regardless of its legal status*). Zob. art. 2 prawa konkurencji (*Competition Ordinance*) Hong Kongu, cały akt dostępny pod adresem: [http://www.legislation.gov.hk/blis_pdf.nsf/6799165D2FEE3FA94825755E0033E532/F2091B1D7DE087EC48257A240054AA88/\\$FILE/CAP_619_e_b5.pdf](http://www.legislation.gov.hk/blis_pdf.nsf/6799165D2FEE3FA94825755E0033E532/F2091B1D7DE087EC48257A240054AA88/$FILE/CAP_619_e_b5.pdf), dostęp: 25.08.2015 r. Zob. też: J. Conolly, *An*

Rozdział II

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego w świetle nauk ekonomicznych i prawnych

1. Uwagi ogólne

W niniejszym rozdziale zostanie dokonane wprowadzenie do koncepcji jednego organizmu gospodarczego na gruncie nauk ekonomicznych oraz prawnych.

W podrozdziale II.2 przedstawiona zostanie ocena potrzeby istnienia koncepcji jednego organizmu gospodarczego w świetle ekonomicznych oraz tzw. moralnych celów regulacji antymonopolowej. Przyjęta w tym podrozdziale hipoteza badawcza zakłada, że ocena zakresu zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego zależy od poglądów danej osoby na pryncypia polityki antymonopolowej. Celem podrozdziału II.2 jest odpowiedź na pytanie, jak poglądy danej osoby na pryncypia polityki antymonopolowej wpływają na ocenę zakresu zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji.

W podrozdziale II.3 zostanie pokazane, jak zjawisko „jednego organizmu gospodarczego” może być opisywane w świetle teorii ekonomicznych, ze szczególnym uwzględnieniem tzw. teorii firmy. Zgodnie z przyjętą hipotezą badawczą, kryteria wyodrębnienia tzw. granic przedsiębiorstwa na potrzeby zastosowania w prawie ochrony konkurencji koncepcji jednego organizmu gospodarczego powinny mieć swoje uzasadnienie w naukach ekonomicznych. Celem podrozdziału II.3 jest zatem wypracowanie powyższych kryteriów z wykorzystaniem dorobku nauk ekonomicznych.

W podrozdziale II.4 zostaną przedstawione podstawowe założenia koncepcji jednego organizmu gospodarczego w porządkach prawnych Stanów Zjednoczonych, UE oraz Polski. Zgodnie z przyjętą hipotezą badawczą, ponieważ koncepcja jednego organizmu gospodarczego bierze swoje źródło

dło z uniwersalnego zjawiska ekonomicznego, rozumienie i interpretacja tej koncepcji przez poszczególne porządki antymonopolowe powinny być na tyle jednorodne, na ile jest to możliwe w granicach dopuszczalnych reguł wykładni prawa. Celem podrozdziału II.4 jest zatem odpowiedź na pytanie, do jakiego stopnia koncepcja jednego organizmu gospodarczego podlegać może uniwersalnemu rozumieniu i interpretacji bez względu na analizowany porządek prawny. W szczególności celem tego podrozdziału jest odpowiedź na pytanie, do jakiego stopnia wykładnia polskiego prawa ochrony konkurencji może w zakresie interpretacji i rozumienia koncepcji jednego organizmu gospodarczego wykorzystywać rozwiązania przyjęte w obcych porządkach prawnych.

2. Uzasadnienie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji

2.1. Uwagi ogólne

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego posiada silne uzasadnienie „moralne”. Jeżeli chodzi o formalny aspekt tego pojęcia¹, zwykła moralna intuicja, charakterystyczna zarówno dla prawa karnego, jak i cywilnego, każe odpowiedzialnością i sankcją za naruszenie prawa obciążyć podmiot rzeczywiście za to naruszenie odpowiedzialny. Tak więc, jeżeli z pozoru niezależny przedsiębiorca realizuje w istocie decyzje podjęte w ramach centrum decyzyjnego, znajdującego się w jednym organizmie gospodarczym – cały ten organizm powinien ponieść moralną, a więc i prawną odpowiedzialność za swoje działanie.

Podobne moralne uzasadnienie koncepcja *single economic unit* przybiera w jej aspekcie materialnym, polegającym przede wszystkim na braku bezprawności antykonkurencyjnych „porozumień”, zawartych w ramach jednego organizmu gospodarczego. Skoro bowiem przedsiębiorcy należący do jednego organizmu gospodarczego nie posiadają autonomii rynkowej, to nie są oni swoimi konkurentami, a zatem ewentualne „porozumienie” między nimi nie może być określone mianem antykonkurencyjnego. Prawo konkurencji nie powinno przecież ingerować w działalność „wewnątrzorganizacyjną”² firm.

¹ Zob. podrozdział I.2.5 tej pracy.

² Zob. np. G. Materna, *Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji*, Oficyna 2009, baza LEX, pkt 4.2.3.

Rozdział III

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego na gruncie przepisów o kontroli koncentracji

1. Uwagi ogólne

W niniejszym rozdziale zostaną przedstawione główne oraz najbardziej problematyczne zagadnienia związane z wyodrębnieniem tzw. „granic przedsiębiorstwa” i zastosowaniem koncepcji jednego organizmu gospodarczego na potrzeby antymonopolowej kontroli koncentracji.

Antymonopolowa ocena działalności przedsiębiorców, dokonywana podczas stosowania przepisów o kontroli koncentracji, ma charakter *ex ante*, w przeciwieństwie do oceny *ex post* (przejawem tej drugiej „oceny” jest zastosowanie antymonopolowych przepisów o nadużywaniu pozycji dominującej oraz o antykonkurencyjnych porozumieniach).

Przyjęta w niniejszym rozdziale hipoteza badawcza zakłada, że, ze względu na naturę oceny *ex ante*, koncepcja jednego organizmu gospodarczego powinna być na potrzeby dokonywania tej oceny rozumiana w sposób bardziej „strukturalny” i „ilościowy” (w przeciwieństwie do rozumienia „behawioralnego” i „jakościowego”), niż ma to miejsce podczas oceny *ex post*.

Celem niniejszego rozdziału jest zbadanie, czy bardziej „strukturalne” podejście do zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego podczas oceny *ex ante* jest uzasadnione specyfiką tej oceny oraz na czym ewentualnie takie bardziej „strukturalne” podejście miałyby polegać (w opozycji do podejścia „behawioralnego”).

Na początku niniejszego rozdziału przeanalizowane zostaną uregulowania prawa polskiego (podrozdział III.2) oraz prawa UE (podrozdział III.3) dotyczące wyodrębnienia „granic przedsiębiorstwa” podczas antymonopolowej oceny *ex ante*. Na końcu niniejszego rozdziału (podrozdział III.4) zostanie

przedstawiona różnica pomiędzy analizą zagadnienia „granic przedsiębiorstwa” na etapie antymonopolowej oceny *ex ante* i antymonopolowej oceny *ex post*.

2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego na gruncie przepisów o kontroli koncentracji UE

Unijne Rozporządzenie 139/2004 główny nacisk kładzie na pojęcia „samodzielności” i „kontroli”. Jeżeli chodzi o samodzielność, kontrola koncentracji dokonywana przez Komisję Europejską dotyczy „rozporządzeń (...) przedsiębiorstw pełniących (...) funkcje samodzielnych podmiotów gospodarczych”¹. Artykuł 3 ust. 1 lit. a Rozporządzenia 139/2004 mówi o łączeniu się „samodzielnych przedsiębiorców”, art. 3 ust. 1 lit. b o „przejęciu (...) bezpośredniej lub pośredniej kontroli nad całym lub częścią jednego lub więcej innych przedsiębiorstw”, a art. 3 ust. 4 o utworzeniu *joint venture*, będącego „samodzielnym podmiotem gospodarczym”. Pojęcie kontroli jest zaś spoiwem dla dwóch pierwszych z wyżej wymienionych postaci koncentracji (łączenia się przedsiębiorstw oraz przejęcia całości lub części przedsiębiorstwa), które, zgodnie z art. 3 ust. 1 Rozporządzenia 139/2004, określane są jako rodzaj „trwałej zmiany kontroli”.

2.1. Trwała zmiana kontroli

2.1.1. Uwagi ogólne

Rozporządzenie 139/2004 za koncentracje pomiędzy samodzielnymi przedsiębiorcami uznaje takie transakcje, które polegają na „trwałej zmianie kontroli” (wyjątek stanowi utworzenie wspólnego przedsiębiorcy)². Zgodnie z art. 3 ust. 2 Rozporządzenia 139/2004, „podstawę kontroli stanowią prawa, umowy lub jakiegokolwiek inne środki, które oddzielnie bądź wspólnie, i uwzględniając okoliczności faktyczne lub prawne, dają możliwość wywierania decydującego wpływu na przedsiębiorstwo”. Rozporządzenie 139/2004 wymienia przykłady „wywierania decydującego wpływu”, takie jak:

¹ Preambuła Rozporządzenia 139/2004, pkt 20. Ponadto pkt 27 Preambuły stanowi, że kryteria z art. 81 ust. 1 i 3 TFUE powinny mieć zastosowanie do przedsiębiorstw, będących „samodzielnymi podmiotami gospodarczymi”, powstałymi wskutek koncentracji, w stopniu, w którym koncentracja może ograniczyć konkurencję „pomiędzy przedsiębiorstwami, które pozostają samodzielne”.

² Zob. rozdział IV.

Rozdział IV

Pojęcie wspólnego przedsiębiorcy a koncepcja jednego organizmu gospodarczego

1. Uwagi ogólne

Przedmiot niniejszego rozdziału stanowi analiza zagadnienia „wspólnego przedsiębiorcy” (lub „wspólnego przedsiębiorstwa”) w świetle koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

Jak wspomniano wcześniej w tej pracy¹, zarówno w prawie UE, jak i w prawie polskim, jedną z przewidzianych przez reguły konkurencji form koncentracji jest utworzenie tzw. „wspólnego przedsiębiorcy” (prawo polskie) lub „wspólnego przedsiębiorstwa” (prawo europejskie, ang. *joint venture*)². Pojęcie wspólnego przedsiębiorcy odgrywa w prawie ochrony konkurencji istotną rolę. Występuje ono bowiem „na styku” przepisów o kontroli koncentracji oraz norm dotyczących antykonkurencyjnych porozumień. W zależności od specyfiki norm ochrony konkurencji obowiązujących w danej jurysdykcji, utworzenie niektórych „wspólnych przedsiębiorców” podlega obowiązkowi notyfikacji do organów antymonopolowych (i tym samym podlega też merytorycznej ocenie *ex ante*), utworzenie zaś innych „wspólnych przedsiębiorców” takiemu obowiązkowi nie podlega (a tym samym podlega ocenie *ex post* na podstawie przepisów o antykonkurencyjnych porozumieniach).

¹ Zob. rozdział III.

² Ponieważ prawo polskie posługuje się pojęciem „wspólnego przedsiębiorcy”, a prawo europejskie pojęciem „wspólnego przedsiębiorstwa”, autor przyjmie następującą konwencję terminologiczną. Co do zasady w pracy tej używane będzie pojęcie „wspólny przedsiębiorca”. Jedynie czasami, w sytuacjach, gdy autor będzie chciał się odwołać bezpośrednio do prawa UE, użyte zostanie pojęcie „wspólnego przedsiębiorstwa”. Czasami autor będzie się też, zamiennie do pojęcia „wspólnego przedsiębiorcy”, posługiwał angielskim terminem *joint venture*.

Przyjęta w poniższym rozdziale hipoteza badawcza zakłada, że obowiązki notyfikacji do organów antymonopolowych powinny podlegać takie transakcje, które prowadzą do powstania nowych „jednych organizmów gospodarczych”.

Celem niniejszego rozdziału jest zatem zbadanie, na ile kategorie „notyfikowalnych” i „nienotyfikowanych” wspólnych przedsiębiorców pokrywają się (i na ile powinny się pokrywać) z pojęciem jednego organizmu gospodarczego. W rozdziale tym autor postara się również odpowiedzieć na pytanie, na ile, opisane wcześniej w tej pracy³, mikroekonomiczne kryteria wyodrębnienia firmy (i, tym samym, postulowane kryteria wyodrębnienia „jednych organizmów gospodarczych”), czyli brak kontroli i niebagatelny poziom integracji ekonomicznej zasobów „w ramach” firmy, nadają się do odróżnienia „notyfikowalnych” od „nienotyfikowalnych” wspólnych przedsiębiorców.

Na początku niniejszego rozdziału zostaną opisane uregulowania dotyczące zastosowania norm antymonopolowych do utworzenia i działalności wspólnych przedsiębiorców w UE (podrozdział IV.2) oraz w Polsce (podrozdział IV.3)⁴. Następnie autor postara się określić relacje pomiędzy kryteriami wyodrębnienia firmy i jednego organizmu gospodarczego a kryteriami pozwalającymi odróżnić „notyfikowalnych” od „nienotyfikowalnych” wspólnych przedsiębiorców (podrozdział IV.4.1 odnośnie do kryterium niebagatelniego poziomu integracji ekonomicznej oraz podrozdział IV.4.2 odnośnie do kryterium braku kontroli). Na koniec (podrozdział IV.4.3) autor postara się odpowiedzieć na pytanie, jak koncepcja jednego organizmu gospodarczego może być zastosowana do oceny utworzenia i działalności wspólnych przedsiębiorców, oraz czy koncepcja ta podlega zróżnicowanemu zastosowaniu w zależności od rodzaju ocenianego wspólnego przedsiębiorcy.

2. Utworzenie wspólnego przedsiębiorstwa w prawie ochrony konkurencji UE

2.1. Uwagi ogólne

Szczególna forma koncentracji, przewidziana w art. 3 ust. 4 Rozporządzenia 139/2004, polega na „utworzeniu wspólnego przedsiębiorstwa” (ang. *joint venture*) „pełniącego w sposób trwały wszystkie funkcje samodzielnego

³ Zob. podrozdział II.3.

⁴ Przedmiotu niniejszego rozdziału nie będzie jednak stanowić zagadnienie przypisania „rodzicom” tego przedsiębiorstwa odpowiedzialności za naruszenie prawa konkurencji – zagadnienie to zostanie omówione osobno w rozdziale VI niniejszej pracy ze względu na tematykę tego rozdziału (dotyczącą przypisania odpowiedzialności).

Rozdział V

Względny wymiar koncepcji jednego organizmu gospodarczego – status agenta i pracownika

1. Uwagi ogólne

W niniejszym rozdziale analizie zostanie poddany tzw. „względny” wymiar koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

Jak wspomniano na początku tej pracy¹, koncepcja jednego organizmu gospodarczego może mieć zarówno „względny”, jak i „absolutny” wymiar. O względnym wymiarze koncepcji jednego organizmu gospodarczego można mówić, kiedy dane podmioty „tracą” samodzielność jedynie w związku z określoną relacją gospodarczą ze względu na funkcję, którą wykonują w ramach tej relacji. Omawianymi podmiotami mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Najbardziej reprezentatywnym i najszerzej omawianym przykładem względnego wymiaru koncepcji jednego organizmu gospodarczego jest utrata samodzielności przez agenta w ramach wykonania umowy agencyjnej². Jak słusznie zauważa się w doktrynie europejskiego prawa antymonopolowego, agent może zachować status niezależnego przedsiębiorstwa (ang. *undertaking*)³, a „niezależność” utracić tylko na podstawie umowy agencyjnej ograniczającej swobodę agenta w relacjach z dającym zlecenie (pryncypałem⁴). W sytuacji, kiedy agent i dający zlecenie są, na potrzeby

¹ Zob. podrozdział I.2.4.

² W poniższym rozdziale określenia takie jak „umowa agencji” i „umowa agencyjna” będą używane zamiennie.

³ Bellamy & Child (red. P. Roth, V. Rose), *European Community Law of Competition*, 6th Ed., Oxford University Press 2008, s. 106.

⁴ Na potrzeby tego rozdziału, pojęcia „dający zlecenie” i „pryncypał” będą używane w sposób synonimiczny.

wykonania umowy agencyjnej, traktowani jak jeden organizm gospodarczy, porozumienie pomiędzy nimi – w zakresie transakcji, w których agent uczestniczy w ramach realizacji umowy agencyjnej – nie podlega merytorycznej ocenie pod kątem reguł konkurencji i jest wyłączone spod zastosowania przepisów o antykonkurencyjnych porozumieniach. Drugim istotnym przykładem względnego wymiaru koncepcji jednego organizmu gospodarczego jest relacja pomiędzy pracownikiem a pracodawcą (niekiedy mówi się nawet w doktrynie prawa antymonopolowego o tym, że agent może więc sprawować „funkcję analogiczną” do funkcji sprawowanej przez pracownika⁵).

Hipoteza badawcza przyjęta w niniejszym rozdziale zakłada, że do zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w jej względnym wymiarze powinno się każdorazowo dokonać analizy ekonomicznej danej relacji.

Celem niniejszego rozdziału jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, na czym taka analiza powinna polegać (np. na analizie ryzyk ekonomicznych, kosztów itp.) i jakie czynniki powinna uwzględniać w pierwszej kolejności. Autor postara się też odpowiedzieć na pytanie, na ile relacja pomiędzy agentem a pryncypałem i relacja pomiędzy pracodawcą a pracownikiem różnią się od siebie w świetle zastosowania do tych relacji koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

W niniejszym rozdziale analizie poddane zostaną amerykańskie (podrozdział V.2.4), unijne (podrozdział V.2.3) oraz polskie (podrozdział V.2.5) uregulowania dotyczące relacji pomiędzy agentem a pryncypałem oraz pomiędzy pracodawcą a pracownikiem (podrozdział V.3) w świetle zastosowania do tych relacji koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

2. Zastosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego do relacji pomiędzy agentem a pryncypałem

2.1. Wpływ koncepcji jednego organizmu gospodarczego na system dystrybucji produktów

W praktyce kwestia zastosowania koncepcji *single economic unit* do umów agencyjnych ma istotne znaczenie dla optymalnego ukształtowania przez dostawców systemu dystrybucji swoich produktów. Biorąc pod uwagę często

⁵ Zob. E. Sage [w:] T. Skoczny (red.), *Uokk. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 534–535 („[Typowe umowy agencyjne] mają charakter analogiczny do funkcji sprawowanej przez pracownika, co powoduje, że trzeba je traktować analogicznie do umów zawieranych w ramach tej samej grupy kapitałowej”).

Rozdział VI

Formalny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego – przypisanie odpowiedzialności za naruszenie prawa ochrony konkurencji

1. Uwagi ogólne

Przedmiotem analizy niniejszego rozdziału będzie tzw. „formalny” aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

Jak wspomniano wcześniej w tej pracy¹, formalny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego polega na objęciu odpowiedzialnością za naruszenie reguł konkurencji wszystkich podmiotów należących do „jednego organizmu gospodarczego”, a tym samym możliwością nałożenia sankcji na każdy z tych podmiotów. W kontekście formalnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego mówi się często o przypisaniu odpowiedzialności (ang. *attribution of liability*) za naruszenie prawa konkurencji². Odpowiedzialność „przypisywana” jest określonemu podmiotowi (najczęściej

¹ Zob. podrozdział I.2.5.

² W doktrynie prawa ochrony konkurencji UE zagadnienie przypisania odpowiedzialności w ramach jednego organizmu gospodarczego omawia się często wraz z zagadnieniem przypisania odpowiedzialności podmiotom, które nie stanowiły, co prawda, jednego organizmu gospodarczego wraz z podmiotem naruszającym reguły konkurencji w momencie tego naruszenia, ale stanowią taki organizm w momencie wszczęcia postępowania, nakładania kary administracyjnej lub egzekwowania tej kary. W takim wypadku mówi się o zagadnieniu odpowiedzialności w ramach sukcesji (ang. *succession liability*). Powyższe zagadnienie dotyczy jednak nie tyle wprost koncepcji jednego organizmu gospodarczego, co bardziej kwestii prywatnoprawnych, np. tych związanych z umową sprzedaży udziałów w spółce. Dla omówienia zagadnienia odpowiedzialności w ramach sukcesji w europejskim prawie konkurencji, zob. np. A. Brown, M. Schonberg, *Widening the Net: the General Court Extends the Principle of Successor Liability in EU Competition Law*, E.C.L.R. 2013, vol. 34(1); K. Dyekjaer-Hansen, K. Hoegh, *Succession of Liability for Competition Law*

spółce-matce) wchodzącemu w skład jednego organizmu gospodarczego, pomimo że naruszenia reguł antymonopolowych dopuścił się inny podmiot (najczęściej spółka-córka)³. Formalny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego odgrywa rolę na późniejszym etapie stosowania norm prawa ochrony konkurencji niż aspekt materialny. O ile aspekt materialny jest istotny jeszcze przed merytoryczną oceną danej praktyki (wyłączenie porozumienia spod reguł konkurencji czyni taką ocenę bezcelową), aspekt formalny ma znaczenie już po merytorycznej ocenie (żeby przypisać odpowiedzialność za naruszenie prawa konkurencji, naruszenie to musi być najpierw stwierdzone poprzez poddanie danej praktyki merytorycznej ocenie).

Hipoteza badawcza przyjęta w niniejszym rozdziale zakłada, że specyficzny cel formalnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego wpływa na zakres pojęciowy tej koncepcji i możliwość jej stosowania. W szczególności hipoteza ta zakłada, że, ponieważ formalny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego polega na „przypisaniu” odpowiedzialności podmiotowi, który nie był bezpośrednio stroną naruszenia prawa antymonopolowego, wydaje się, że ocena prawnej możliwości zastosowania tej koncepcji w aspekcie formalnym powinna mieć związek z zasadą osobistej odpowiedzialności, zasadą winy, a być może również ze standardami dotyczącymi ochrony praw człowieka.

Celem niniejszego rozdziału będzie zatem próba określenia, na czym polega specyfika stosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie formalnym. W szczególności zaś autor postara się zbadać, czy stosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie formalnym powinno uwzględniać specyficzne okoliczności (np. dodatkowe okoliczności „behawioralne”).

Infringements with Special Reference to Due Diligence and Warranty Claims, E.C.L.R. 2003, vol. 24(5).

³ W doktrynie prawa konkurencji UE panuje czasami pewna terminologiczna niespójność. W doktrynie tej mówi się bowiem o przypisaniu odpowiedzialności jednemu „przedsiębiorstwu” (ang. *undertaking*) za działania drugiego „przedsiębiorstwa”. Jest to o tyle nieprawidłowa terminologia, że w prawie europejskim termin „przedsiębiorstwo” rozumiany jest w sposób funkcjonalny, a więc oba powyższe „przedsiębiorstwa” stanowią w istocie jedno „przedsiębiorstwo”. Powodem chaosu terminologicznego jest fakt (s. 995, przypis 357), że, o ile prawo konkurencji UE mówi o przedsiębiorstwach, o tyle decyzje Komisji Europejskiej, ze względów proceduralnych, są adresowane do odrębnych prawnie podmiotów (tak: J. Faull, A. Nikpay (red.), *The EC Law of Competition*, 2nd Ed., Oxford University Press 2007, s. 995, przypis 357). W poniższej pracy autor stosować będzie terminologię, zgodnie z którą, jeżeli dwa podmioty lub więcej należą do jednego organizmu gospodarczego, to, po pierwsze, można wyłączyć porozumienie pomiędzy takimi podmiotami spod przepisów o antykonkurencyjnych porozumieniach, a po drugie – podmioty takie odpowiadają solidarnie za naruszenie prawa konkurencji.

Rozdział VII

Materialny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego

1. Uwagi ogólne

Przedmiot analizy niniejszego rozdziału stanowić będzie tzw. „materialny” aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

Jak wspomniano na początku tej pracy¹, materialny aspekt koncepcji jednego organizmu gospodarczego polega na opisanu pewnego stanu faktycznego, zachodzącego pomiędzy kilkoma podmiotami za pomocą siatki pojęciowej używanej przez prawo ochrony konkurencji. Jeżeli hipotetyczne podmioty A i B stanowią jeden organizm gospodarczy, nie są one odrębnymi podmiotami rynkowymi. Skoro tak, podmioty te nie mogą być też stronami „porozumienia” w rozumieniu reguł ochrony konkurencji. Podmioty A i B powinny być traktowane jak jeden organizm gospodarczy na potrzeby przepisów o nadużywaniu pozycji dominującej, a łączny udział rynkowy podmiotów A i B jest „jednym” udziałem, brany pod uwagę podczas merytorycznej oceny danej praktyki rynkowej (np. przy ewentualnym nadaniu statusu dominanta² lub przy obliczaniu wskaźnika koncentracji rynku dla celów

¹ Zob. podrozdział I.2.5.

² Krytyce należy poddać stanowisko wyrażone przez Prezesa UOKiK w sprawie „kartelu cementowego” (decyzja Prezesa UOKiK z 08.12.2009 r., DOK-7/09), które zdaje się zresztą akceptować Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 13.12.2013 r., XVII AmA 173/10). Zgodnie z tym stanowiskiem, spółka-córka może zostać uznana za konkurenta spółki-matki i uczestnika niedozwolonego porozumienia wraz z taką spółką ale jednocześnie obie spółki mogą być określone jako jeden z „głównych producentów cementu na świecie”, a ich udział rynkowy może być potraktowany łącznie. Za błędny należy także uznać argument SOKiK, zgodnie z którym „uznanie przedsiębiorcy za należącego bądź nie do grupy głównych światowych producentów cementu nie ma żadnego

oceny zgłaszanej koncentracji). Główną konsekwencją materialnego aspektu koncepcji jednego organizmu gospodarczego jest wyłączenie porozumienia pomiędzy dwoma lub więcej podmiotami należącymi do „jednego organizmu gospodarczego” spod zastosowania przepisów o antykonkurencyjnych porozumieniach (art. 6 uokk, art. 101 TFUE).

Hipoteza badawcza przyjęta w niniejszym rozdziale zakłada, że uzasadnienie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie materialnym różni się znacząco od uzasadnienia koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie formalnym. Przyjęta hipoteza zakłada, że w wypadku aspektu materialnego jest to uzasadnienie odwołujące się przede wszystkim do rozważań ekonomicznych związanych z pryncypiami prawa antymonopolowego, a nie do rozważań słusznościowych, „moralnych”, czy nawet prawnych, jak ma to miejsce w przypadku aspektu formalnego³. W związku z powyższym, hipoteza badawcza przyjęta w niniejszym rozdziale zakłada, że możliwość zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie materialnym powinna polegać przede wszystkim na analizie ekonomicznej relacji pomiędzy badanymi podmiotami.

Celem niniejszego rozdziału jest zatem odpowiedź na pytanie o rodzaj okoliczności (strukturalnych, behawioralnych), które powinny być brane pod uwagę przy stosowaniu koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie materialnym.

W niniejszym rozdziale zostaną więc omówione okoliczności, które powinny być brane pod uwagę przy stosowaniu koncepcji jednego organizmu gospodarczego w aspekcie materialnym (podrozdział VII.2). Po określeniu takich okoliczności zostanie przedstawione, na przykładzie polskich spraw z zakresu tzw. „polskich zmów przetargowych”, jak takie badanie może wyglądać w praktyce (podrozdział VII.3).

2. Analiza okoliczności strukturalnych i behawioralnych w materialnym i formalnym aspekcie koncepcji jednego organizmu gospodarczego

Jak wspomniano w rozdziale VI, wydaje się, że w przeciwieństwie do aspektu formalnego, w materialnym aspekcie koncepcji jednego organizmu

wplywu na uznanie go za członka kartelu”. Owszem, w konkretnej sprawie zagadnienie łącznego (lub nie) potraktowania udziału rynkowego spółki-matki i spółki-córki nie miało znaczenia dla naruszenia przepisów o antykonkurencyjnych porozumieniach, ale w innych sytuacjach – wtedy kiedy dla naruszenia przepisów antymonopolowych wymagany jest określony udział w rynku – może być to okoliczność kluczowa.

³ Zob. podrozdział VI.2.

Rozdział VIII

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a pokrewne instytucje prawa ochrony konkurencji oraz inne gałęzie prawa

1. Uwagi ogólne

Jak wspomniano we wcześniejszych częściach tej pracy, koncepcja jednego organizmu gospodarczego służy na gruncie przepisów o ochronie konkurencji do określenia „granic przedsiębiorcy” i tym samym wyodrębnienia podmiotów, których działalność powinna być poddana ocenie regulacji antymonopolowej. Stosowanie owej koncepcji ma na celu umożliwienie, z jednej strony, uznania wielu, na pozór odrębnych podmiotów, za jeden organizm gospodarczy, a, z drugiej strony, uznania poszczególnych „części” na pozór jednolitego organizmu za wielu samodzielnych przedsiębiorców. Analiza zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego polega więc niejako na analizie samodzielności **zgrupowań** działających na rynku podmiotów i skutków istnienia tych zgrupowań w świetle regulacji antymonopolowej. Taka prawna analiza samodzielności zgrupowań podmiotów działających na rynku jest istotna nie tylko dla potrzeb zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie antymonopolowym. Ma ona również miejsce na gruncie pozostałych norm regulacji antymonopolowej oraz innych niż prawo ochrony konkurencji norm regulujących działalność gospodarczą.

Hipoteza badawcza przyjęta w niniejszym rozdziale zakłada, że pomiędzy zastosowaniem koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji a innymi normami prawa (tak prawa antymonopolowego niezwiązanymi bezpośrednio z tą koncepcją, jak i normami występującymi w pozostałych dziedzinach prawa) istnieje wiele podobieństw, ale również różnic. W związku z powyższym wydaje się, że należy unikać zbyt pochopnego „rozszerzania” rozważań dotyczących zastosowania koncepcji

jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji na inne normy prawa (antymonopolowego lub nie) i *vice versa*.

Celem tegoż rozdziału jest porównanie norm dotyczących zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie antymonopolowym z innymi, wyżej wskazanymi, normami prawnymi, a w konsekwencji opisanie różnic i podobieństw pomiędzy tymi normami. Pozwoli to zarówno na lepsze zrozumienie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji, jak i pokrewnych tej koncepcji instytucji występujących w prawie antymonopolowym oraz w innych dziedzinach prawa.

W świetle powyższych rozważań, przedmiotem niniejszego rozdziału będą następujące normy regulacji antymonopolowej, dotyczące „zgrupowań” przedsiębiorców:

- normy dotyczące zastosowania reguł konkurencji do działalności „związków przedsiębiorców” (podrozdział VIII.2.1);
- normy dotyczące zastosowania koncepcji nadużycia tzw. kolektywnej pozycji dominującej (podrozdział VIII.2.2).

Ponadto przedmiotem rozważań tegoż rozdziału będą:

- przepisy prawa pomocy publicznej w zakresie, w którym te przepisy odwołują się do pojęcia „jednego organizmu gospodarczego” (podrozdział VIII.3.1);
- koncepcja tzw. odpowiedzialności przebijającej (ang. *piercing of the corporate veil*), występująca w systemach prawa korporacyjnego (podrozdział VIII.3.2);
- przepisy o rekompensacie za tzw. koszty osierocone, występujące w polskim prawie energetycznym, w którym doktryna i orzecznictwo odwołują się do pojęcia jednego organizmu gospodarczego (podrozdział VIII.3.3);
- instytucje z pogranicza zagadnienia jednego organizmu gospodarczego (np. instytucja grupy kapitałowej i konsorcjum), występujące w polskim prawie zamówień publicznych (podrozdział VIII.3.4).

2. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a pokrewne instytucje prawa ochrony konkurencji

2.1. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego a „związek przedsiębiorców”

2.1.1. Uwagi ogólne

Art. 101 TFUE zakazuje nie tylko „porozumień” między przedsiębiorstwami, ale również „decyzji związków przedsiębiorstw”. Podobnie, zgodnie z art. 4 pkt 5 lit. c uokk, przez „porozumienia” rozumie się również „uchwały

Rozdział IX

Zakończenie

1. Niejednorodna analiza zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego

W niniejszej pracy poddane zostały analizie prawa ochrony konkurencji (przede wszystkim normy prawa polskiego oraz prawa UE) dotyczące zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego.

Wysocenfunkcjonalny charakter koncepcji jednego organizmu gospodarczego spowodował, że wypracowanie standardów interpretacji tej koncepcji pozostawiono praktyce stosowania prawa antymonopolowego. Powyższe okazało się sporą szansą, ale również wyzwaniem. W opinii autora, wnioski dotyczące stosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego przedstawione w niniejszej pracy, mieszczą się w dopuszczalnej wykładni norm prawnych, choć czasami uwagi „balansują” na granicy tej wykładni.

Analiza dokonana w niniejszej pracy prowadzona była w celu usystematyzowania dotychczasowych poglądów wyrażanych w piśmiennictwie, orzecznictwie oraz w praktyce decyzyjnej organów ochrony konkurencji (przede wszystkim Komisji Europejskiej oraz Prezesa UOKiK).

Czynione rozważania koncentrowały się na uzyskaniu odpowiedzi na pytanie, czy koncepcja jednego organizmu gospodarczego powinna podlegać jednorodnemu rozumieniu podczas stosowania różnych norm prawa ochrony konkurencji. Dla dokonania powyższej analizy konieczne okazało się zbadanie uzasadnienia istnienia w prawie ochrony konkurencji koncepcji jednego organizmu gospodarczego, skonfrontowanie tej koncepcji z naukami ekonomicznymi (w szczególności z tzw. teorią firmy) oraz przegląd podstawowych poglądów dotyczących koncepcji jednego organizmu gospodarczego wyrażanych w piśmiennictwie, orzecznictwie oraz praktyce decyzyjnej organów konkurencji.

Odpowiedź na wyżej postawione pytanie wydaje się być negatywna. Koncepcja jednego organizmu gospodarczego, choć opiera się na tym samym zjawisku ekonomicznym, przybiera odmienne znaczenie i podlega niejednorodnej analizie w zależności od rodzajów norm prawa antymonopolowego, dla których stosowania jest ona wykorzystywana. Poszczególnym normom prawa ochrony konkurencji przyświecają bowiem często odmienne cele i funkcje, w zależności od których koncepcja jednego organizmu gospodarczego powinna podlegać zróżnicowanemu zastosowaniu.

Wyodrębnione w tej pracy różne „etapy” (tj. etap „oceny *ex ante*” i „oceny *ex post*”), „konteksty” (tj. kontekst „inkluzywny” oraz „ekskluzywny”), „wymiar” (tj. wymiar „względny” i „absolutny”), a także „aspekty” (tj. aspekt „materialny” i „formalny”) koncepcji jednego organizmu gospodarczego miały właśnie związek z niejednorodną analizą zastosowania tej koncepcji.

2. Zastosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie ochrony konkurencji

2.1. Uzasadnienie istnienia koncepcji jednego organizmu gospodarczego

Koncepcja jednego organizmu gospodarczego jest głęboko związana z ekonomicznymi pryncypiami prawa antymonopolowego, a pogląd danej osoby (ekonomisty, sędziego, urzędnika, naukowca) na powyższe pryncypia może wpływać na zakres zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego i samo uznanie potrzeby jej istnienia. Przykładowo osoba o „liberalnych” poglądach na gospodarke, mająca poczucie „przeregulowania” stosunków gospodarczych przez reguły konkurencji, może mieć tendencję do ekspansywnego stosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego, ponieważ koncepcja ta pozwala m.in. na wyłączenie w pewnych przypadkach porozumień pomiędzy przedsiębiorcami spod antymonopolowej oceny. Z drugiej strony zastosowanie koncepcji jednego organizmu gospodarczego wymusza mocne rozróżnienie na praktyki unilateralne i multilateralne, wobec którego osoby o liberalnych poglądach gospodarczych są zwykle sceptyczne (ponieważ w ocenie takich osób antymonopolowa ocena danej praktyki powinna się sprowadzać do oceny, „łącznej” lub pojedynczej, siły rynkowej przedsiębiorców, a nie do oceny unilateralnego lub multilateralnego charakteru takiej praktyki). W związku z powyższym autor niniejszej pracy, choć starał się do analizy koncepcji jednego organizmu gospodarczego podejść w sposób obiektywny, być może sam nie ustrzegł się wpływu swojego ekonomiczno-politycznego światopoglądu na dokonaną analizę.

Lista aktów prawnych

Akty prawne Stanów Zjednoczonych

Sherman Act (15 U.S.C. §§ 1-7);

Robinson-Patman Act (15 U.S.C. § 13);

Hart-Scott Rodino Antitrust Improvements Act (15 U.S.C. § 18a);

Internal Revenue Code (26 U.S.C.);

Clayton Act (15 U.S.C. §§ 12-27, 29 U.S.C. §§ 52-53).

Akty prawne, *quasi*-prawne UE i dokumenty o charakterze *soft-law* (chronologicznie)

Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z 18.12.2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.U.UE 2013 Nr L 352/1);

Traktat o Unii Europejskiej, Wersja Skonsolidowana (Dz.Urz.UE 2012 Nr C 326/13);

Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Wersja Skonsolidowana (Dz.Ur. UE 2012 Nr C 83/47);

Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie stosowania art. 101 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej do horyzontalnych porozumień kooperacyjnych (Dz.Ur.UE 2011 Nr C 11/1);

Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie ograniczeń wertykalnych (Dz. Urz.UE 2010 Nr C 130/1);

Communication from the Commission: Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union, 19.10.2010, COM (2010) 573/4, dokument dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/justice/news/intro/doc/com_2010_573_4_en.pdf, dostęp: 25.08.2015 r.;

Skonsolidowane obwieszczenie Komisji dotyczące kwestii jurysdykcyjnych na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 139/2004 w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Ur.UE 2008 Nr C 95/1);

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Ur.UE 2007 Nr C 303/1);

- Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie priorytetów, którymi Komisja będzie się kierować przy stosowaniu art. 82 Traktatu WE w odniesieniu do szkodliwych działań o charakterze praktyki wyłączającej, podejmowanych przez przedsiębiorstwa dominujące (Dz.Urz.UE 2007 Nr C 45/7);
- Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie metody ustalania grzywnien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia 1/2003 (Dz.Urz.UE 2006 Nr C 210/2);
- Komunikat Komisji w sprawie ograniczeń bezpośrednio związanych i koniecznych dla dokonania koncentracji (Dz.Urz.UE 2005 Nr C 56/24);
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z 20.01.2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Urz.UE 2004 Nr L 21/1);
- Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie oceny horyzontalnego połączenia przedsiębiorstw na mocy rozporządzenia Rady w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Urz.UE 2004 Nr C 31/5);
- Skonsolidowane Rozporządzenie Komisji nr 802/2004 z 7.04.2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 139/2004 w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.Urz.UE 2004 Nr L 133/1);
- Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie współpracy w ramach organów konkurencji (Dz.Urz.UE 2004 Nr C 101/43);
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z 16.12.2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.Urz.UE 2003 Nr L 1/1);
- Wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie umów wyłącznościowych z agentami handlowymi (ang. *Notice on Exclusive Dealing Contracts with Commercial Agents*), Dz.Urz.UE 1962 Nr 139/2921, nieoficjalne tłumaczenie na język angielski:http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/notice_exclusive_contracts_en.pdf, dostęp: 25.08.2015 r.; akt prawny uchylony.

Polskie akty prawne lub quasi-prawne (chronologicznie)

- projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (9.07.2013), www.uokik.gov.pl;
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie wyłączenia określonych porozumień specjalizacyjnych i badawczo-rozwojowych spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję (Dz.U. z 2011 r. Nr 288 poz. 1691 ze zm.);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2011 r. w sprawie wyłączenia niektórych rodzajów porozumień wertykalnych spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję (Dz.U. z 2011 r. Nr 81, poz. 441 ze zm.);
- wyjaśnienia w sprawie kryteriów i procedury zgłaszania zamiaru koncentracji Prezesowi UOKiK (Dz.Urz.UOKiK Nr 1 z 15.04.2011 r.);
- ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz.U. z 2009 r. Nr 219 poz. 1708 ze zm.);

- wyjaśnienia Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję (Dz.Urz.UOKiK.Nr 4 z 22.12.2008 r.);
- ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2007 r. Nr 50 poz. 331 ze zm.);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie sposobu obliczania obrotu przedsiębiorców uczestniczących w koncentracji (Dz.U. z 2007 r. Nr 134 poz. 935 ze zm.);
- ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej (Dz.U. z 2007 Nr 130 poz. 905 ze zm.);
- ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2004 r. Nr 171 poz. 1800 ze zm.);
- ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2013 r. poz. 672 ze zm.);
- ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 19 poz. 177 ze zm.);
- ustawa z dnia 18 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2002 r. Nr 197 poz. 1661 ze zm.);
- ustawa z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2001 r. Nr 126 poz. 1381 ze zm.);
- ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2000 r. Nr 94 poz. 1037, ze zm.);
- ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 1997 r. Nr 140 poz. 939 ze zm.);
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. z 1997 r. Nr 16, poz. 93 ze zm.);
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 1993 r. nr 47 poz. 211 ze zm.);
- ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. z 1991 r. Nr 55, poz. 235 ze zm.);
- ustawa z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich (Dz.U. z 1991 r. Nr 41 poz. 179 ze zm.);
- ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Dz.U. z 1991 r. Nr 22 poz. 91 ze zm.);
- ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 710 ze zm.);
- ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 1982 r. Nr 16 poz. 124 ze zm.);
- ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 1974 r. Nr 24 poz. 141 ze zm.);
- ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16 poz. 93 ze zm.).

Inne akty prawne lub quasi-prawne

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284 ze zm);

Investigations of Consumated and Non-Notifiable Mergers, the EU's Contribution, Working Party No. 3 on Co-operation and Enforcement, 25 February 2014, [http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP3/WD\(2014\)19&docLanguage=En](http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP3/WD(2014)19&docLanguage=En), dostęp: 25.08.2015 r.;

Investigations of Consumated and Non-Notifiable Mergers, the Poland's Contribution, Working Party No. 3 on Co-operation and Enforcement, 25 February 2014, [http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP3/WD\(2014\)18&docLanguage=En](http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP3/WD(2014)18&docLanguage=En), dostęp: 25.08.2015 r.;

International Competition Network, *Defining „Merger” Transactions for Purposes of Merger Review*, dokument przygotowany przez Grupę Roboczą ds. Koncentracji Międzynarodowej Sieci Konkurencji (ICN), <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc327.pdf>, dostęp: 25.08.2015 r.;

prawo konkurencji (*Competition Ordinance*) Hong Kongu, <http://www.legislation.gov.hk>), dostęp: 25.08.2015 r.;

rosyjska ustawa o ochronie konkurencji (Федеральный закон № 135-ФЗ „О защите конкуренции”), wersja ujednolicona, <http://fas.gov.ru/legislative-acts>, dostęp: 25.08.2015 r.;

Priorytety UOKiK z 9.05.2014 r., http://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=10994&news_page=9, dostęp: 25.08.2015 r.;

ICN Unilateral Conduct Working Group, Predatory Pricing Analysis Pursuant to Unilateral Conduct Laws, Recommended Practises (2014), <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc966.pdf>, dostęp: 25.08.2015 r.

Lista orzeczeń i decyzji

Wyroki sądów Stanów Zjednoczonych (chronologicznie)

American Needle v. National Football League, 130 S.Ct. 2201, 9 (2010);
Valuepest v. Bayer., Case No. 07-1760, 2009 U.S. App. 3, 4th Cir., 2009;
Leegin Creative Leather Products v. PSKS, 551 U.S. 877, 2007;
Port Dock & Stone Corporation v. Oldcastle Northeast, 507 F.3d 117, 2d Cir. 2007;
Verizon Communications v. Law Offices of Curtis V. Trinko, 540 U.S. 398, 2004;
City of Mt. Pleasant v. Assosiated Electric Cooperative, 838 F.2d 268, 8th Cir. 1994;
Caribe BMW v. Bayerische Motoren Werke, 19 F.3d 745, 1st Cir. 1994;
New York v. Kraft Gen. Foods, 926 F. Supp. 321, S.D.N.Y. 1995;
Superior Trial Lawyers Association v. Federal Trade Commission, 391 U.S. 367, 1990;
Matschuita Elec. Indus. v. Zenith Radio, 475 U.S. 574, 1986;
Morrison v. Murray Biscuit, 797 F.2d 1430, 7th Cir. 1986;
Copperweld v. Independence Tube, 467 U.S. 752, 1984;
Society of National Professional Engineers v. United States, U.S. 435 U.S. 679, 1978;
Simson v. Union Oil, 377 U.S. 13, 1969;
Sunkist Growers v. Winkler & Smith Citrus Products, 370 U.S. 19, 1962;
Timken Roller Bearing v. United States, 341 U.S. 593, 1951;
Kiefer-Stewart v. Joseph E. Seagram & Sons, 340 U.S. 211, 1951;
United States v. Yellow Cab, 332 U.S. 218, 1947;
United States v. Aluminum Co. of America, 148 F. 2d 416, 2nd Cir. 1945;
United States v. General Electric, 272 U.S. 476, 1926;
Dr. Miles Medical v. John D. Park and Sons, 220 U.S. 373, 1911.

Wyroki sądów UE, decyzje Komisji Europejskiej i opinie Rzeczników Generalnych (chronologicznie)

wyrok TSUE z 4.12.2014 r. w sprawie C-413, *FNV Kunsten Informatie en Media p. Staat der Nederlanden*;

- wyrok TSUE z 19.06.2014 r. w sprawie C-243/12 P; wyrok TSUE z 23.09.2013 r., w sprawie C-179/12 P;
- wyrok TSUE z 8.05.2013 r. w sprawie C-508/11 P *Eni p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 12.12.2012 r. w sprawie T-332/09 *Electrabel p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 27.09.2012 r. w sprawie T-344/06 *Total p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 27.09.2012 r. w sprawie T-347/06 *Nynäs Petroleum i Nynäs Belgium p. Komisji*;
- wyrok TSUE z 19.07.2012 r. w sprawie C-628/10;
- wyrok Sądu z 6.07.2012 r. w sprawie T-411/07 *Aer Lingus Group p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 30.03.2012 r. w sprawie M.6447 *LAG/BMI*;
- wyrok Sądu z 6.03.2012 r. w sprawie T-64/06 *FLS Plast p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 2.02.2012 r. w sprawie T-76/08 *El du Pont de Nemours i inni p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 2.02.2012 r. w sprawie T-77/08 *Dow Chemicals p. Komisji*;
- wyrok TSUE z 29.09.2011 r. w sprawie C-521/09 P *Elf Aquitaine p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 12.07.2011 r. w sprawie T-132/07 *Fuji Electric p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 16.06.2011 r. w sprawie T-185/06 *L'Air liquide, société anonyme pour l'étude et l'exploitation des procédés Georges Claude p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 16.06.2011 r. w sprawie T-196/06 *Edison p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 16.06.2011 r. w sprawie T-197/06, *FMC Corp p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 24.03.2011 r. w sprawie T-376/06 *Legris Industries p. Komisji*;
- wyrok TSUE z 20.01.2011 r. w sprawie C-90/09 P *General Química i inni p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 27.10.2010 r. w sprawie T-24/05 *Alliance One International i inni p. Komisji*;
- wyrok Sądu z 16.12.2010 r. w sprawie C-480/09 P *AceaElectrabel Produzione p. Komisji*;
- wyrok ETS z 10.09.2009 r. w sprawie C-97/08 P, *Akzo Nobel i inni p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 10.06.2009 r. w sprawie COMP/M.4994 *Electrabel/Compagnie Nationale du Rhône*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 28.07.2009 r. w sprawie IV/M.1543 *Sanofi/Synthélabo*;
- wyrok SPI z 8.10.2008 r. w sprawie T-69/04 *Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 1.10.2008 r. w sprawie COMP/39.181 *Candle Waxes*;
- wyrok ETS z 14.12.2006 r. w sprawie C-217/05 *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio p. Compañía Española de Petróleos*;
- wyrok SPI z 27.09.2006 r. w sprawie T-314/01, *Coöperatieve Verkoopen Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 29.11.2006 r. w sprawie COMP/F/38.638 *Butadiene Rubber and Emulsion Styrene Butadiene Rubber*;
- wyrok ETS z 11.07.2006 r. w sprawie C-39/94 *Syndicat français de l'Express international i inni p. La Poste i inni*;
- wyrok ETS z 29.06.2006 r. w sprawie C-289/04 *Showa Denko p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 3.05.2006 r. w sprawie COMP/F/38.620 *Hydrogen Peroxide i Perborate*;
- wyrok SPI z 23.02.2006 r. w sprawie T-282/02 *Cementbouw p. Komisji*;

- wyrok SPI z 15.10.2005 r. w sprawie T-325/01 *DaimlerChrysler p. Komisji*;
decyzja Komisji Europejskiej z 20.07.2005 r. w sprawie COMP/M.3858 *Lehman Brothers/Starwood/Le Meridien*;
- wyrok SPI z 26.01.2005 r. w sprawie T-193/02 *Laurent Piau p. Komisji*;
decyzja Komisji Europejskiej z 12.03.2004 r. w sprawie COMP/M.3330 *RTL/M6*;
wyrok Sądu SPI z 11.12.2003 r. w sprawie T-66/99 *Minoan Lines p. Komisji*;
wyrok ETS z 18.10.2003 r. w sprawie C-338/00 P *Volkswagen p. Komisji*;
decyzja Komisji Europejskiej z 30.04.2003 r. w sprawie COMP/M.2903 *Daimler-Chrysler/Deutsche Telekom/JV*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 10.02.2003 r. w sprawie COMP/M.3071 *Carnival Corporation/P&O Princess (II)*;
- wyrok SPI z 6.06.2002 r. w sprawie T-342/99 *Airtours p. Komisji*;
wyrok ETS z 19.02.2002 r. w sprawie C-309/99 *J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh i Price Waterhouse Belastingadviseurs p. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 11.02.2002 r. w sprawie COMP/M.2632 *Deutsche Bahn/ECT International/United Depots/JV*;
- opinia Rzecznika Generalnego Legera przedstawiona 10.07.2001 r. w sprawie C 309/99 *Wouters, J.W. Savelbergh, Price Waterhouse Belastingadviseurs p. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*;
- wyrok ETS z 16.11.2000 r. w sprawie C-286/98 P *Mo och Domsjö p. Komisji*;
wyrok SPI z 14.10.2000 r. w sprawie T-137/02 *Pollmeier Malchow p. Komisji*;
decyzja Komisji Europejskiej z 11.10.2000 r. w sprawie COMP/M.1845 *AOL/Time Warner*;
- opinia Rzecznika Generalnego Mischo przedstawiona 18.05.2000 r. w sprawie C-286/98 P *Mo och Domsjö p. Komisji*;
- wyrok ETS z 16.03.2000 r. w połączonych sprawach C-395/96 i C-396/96 *Compagnie maritime belge p. Komisji*;
- wyrok SPI z 7.10.1999 r. w sprawie T-228/97 *Irish Sugar p. Komisji*;
decyzja Komisji Europejskiej z 12.05.1999 r. w sprawie IV/M.151 *Renault/Nissan*;
- wyrok SPI z 25.03.1999 r. w sprawie T-102/96 *Gencor p. Komisji*;
- opinia Rzecznika Generalnego Jacobsa przedstawiona 29.02.1999 r. w sprawie C-67/96 (sprawa *Albany*), połączonych sprawach C-115/97 i C-116/97, oraz sprawie C-117/97 i C-219/97;
- wyrok ETS z 28.01.1999 r. w sprawie C-67/96 *Albany International p. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*;
- wyrok SPI z 25.06.1998 r. w połączonych sprawach T-371/94 i T-394/94 *British Airways i inni p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 20.05.1998 r. w sprawie IV/M.1016 *Price Waterhouse/Coopers&Lybrand*;
- wyrok SPI z 14.05.1998 r. w sprawie T-309/94 *NV Koninklijke p. Komisji*;
- wyrok ETS z 24.10.1996 r. w sprawie C-73/95 *Viho Europe p. Komisji*;
- decyzja Komisji Europejskiej z 7.10.1996 r. w sprawie IV/M.823 *John Deere Capital/Lombard North Central*;

decyzja Komisji Europejskiej z 7.12.1995 r. w sprawie IV/M.660 RTZ/CRA;
wyrok ETS z 24.10.1995 r. w sprawie C-266/93 *Bundeskartellamt v Volkswagen i VAG Leasing*;
wyrok ETS z 6.04.1995 w sprawie C-310/93 P *BPB Industries i British Gypsum p. Komisji*;
wyrok SPI z 10.03.1992 r. w połączonych sprawach T-68/89, T-77/89 i T-78/89 *Società Italiana Vetro, Fabbrica Pisana i PPG Vernante Pennitalia p. Komisji*;
wyrok SPI z 10.03.1992 r. w sprawie T-11/89 *Shell International Chemical Company p. Komisji*;
wyrok ETS z 23.04.1991 r. w sprawie C-41/90 *Hoefner i Elser p. Macrotron*;
decyzja Komisji Europejskiej z 16.01.1991 r. w sprawie IV/32.732 *IJsselcentrale i inni*;
decyzja Komisji Europejskiej z 21.11.1990 r. w sprawie M.18 *Ag/Amev*;
wyrok ETS z 18.10.1989 r. w sprawie 374/87 *Orkem p. Komisji*;
wyrok ETS z 12.07.1984 r. w sprawie C-170/83 *Hydrotherm Gerätebau p. Compact del Dott Mario Andreoli & C. Sas*;
wyrok ETS z 28.10.1983 r. w sprawie 107/82 *Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft AEG-Telefunken p. Komisji*;
wyrok ETS z 7.06.1983 r. w połączonych sprawach 100-103/80 *Pioneer Electronic i inni p. Komisji*;
decyzja Komisji Europejskiej z 27.11.1981 r. w sprawie IV/30.188 *Moet et Chandon*;
wyrok ETS z 12.07.1979 r. w połączonych sprawach 32 i 36-82/78 *BMW Belgium p. Komisji*;
wyrok ETS z 16.12.1975 r. w sprawie 40/73 *Coöperatieve Vereniging „Suiker Unie” p. Komisji*;
wyrok ETS z 31.11.1974 r. w sprawie C-15/74 *Centrafarm i Adriaan de Peijper p. Sterling Drug*;
wyrok ETS z 06.03.1974 r. w połączonych sprawach 6 i 7/73 *Istituto Chemioterapico Italiano i Commercial Solvents Corporation p. Komisji*;
wyrok ETS z 14.07.1972 r. w sprawie C-48/69 *Imperial Chemical Industries p. Komisji*;
wyrok ETS z 25.10.1971 r. w sprawie C-22/71 *Béguelin Import p. S.A.G.L. Import Export*;
wyrok ETS z 13.07.1966 r. w połączonych sprawach C-56/64 do 58/64 *Établissements Consten i Grundig-Verkaufs*.

Wyroki sądów polskich (chronologicznie)

wyrok SOKiK z 13.12.2013 r., XVII Ama 174; 173; 176; 175; 178; 177/10;
wyrok SOKiK z 7.10.2013 r., XVII AmA 181/11;
postanowienie SN z 21.06.2013 r., III SK 58/12;
wyrok SN z 8.05.2013 r., III SK 34/12;
wyrok SA w Warszawie z 17.01.2013 r., VI Aca 995/12;
wyrok SA w Warszawie z 18.07.2012 r., VI A Ca 203/12;
wyrok SN z 28.10.2010 r., I GSK 720/09;

wyrok SN z 14.04.2010 r., III SK 1/10;
wyrok SN z 3.09.2009 r., III SK 9/09;
postanowienie SN z 5.05.2009 r., IV KK 427/08;
wyrok SA w Warszawie z 10.07.2008 r., VI ACa 92/08;
wyrok SN z 06.12.2007 r., III SK 16/07;
wyrok SA w Warszawie z 4.12.2007 r., VI ACa 848/07;
wyrok SA w Warszawie z 13.02.2007 r., IV Aca 819/06;
wyrok SA w Warszawie z 16.11.2006 r., VI ACa 554/06;
wyrok SN z 9.08.2006 r., III SK 6/06;
wyrok SN z 19.01.2001 r., CKN 1036/98.

Decyzje i postanowienia Prezesa UOKiK (chronologicznie)

decyzja Prezesa UOKiK z 17.06.2013 r., DKK-77/2013;
decyzja Prezesa UOKiK z 21.12.2012 r., DKK-103/2012;
decyzja Prezesa UOKiK z 30.12.2011 r., RBG-28/2011;
decyzja Prezesa UOKiK z 21.12.2011 r., RBG-27/2011;
decyzja Prezesa UOKiK z 23.11.2011 r., DOK-8/2011;
decyzja Prezesa UOKiK z 6.09.2011 r., RKT-25/2011;
decyzja Prezesa UOKiK z 27.07.2011 r., RKR-24/2011;
decyzja Prezesa UOKiK z 31.12.2010 r., DOK-11/2010;
decyzja Prezesa UOKiK z 24.12.2010 r., RPZ 31/2010;
decyzja Prezesa UOKiK z 4.10.2010 r., RWR-24/2010;
decyzja Prezesa UOKiK z 8.12.2009 r., DOK-7/09;
decyzja Prezesa UOKiK z 28.08.2009 r., RPZ 12/2009;
decyzja Prezesa UOKiK z 14.03.2007 r., DOK-34/07;
decyzja Prezesa UOKiK z 18.10.2006 r., DOK-107/06;
decyzja Prezesa UOKiK z 29.05.2006 r., DOK-49/06;
postanowienie Prezesa UOKiK z 15.02.2006 r., DOK-2-073-30/05;
decyzja Prezesa UOKiK z 14.09.2004 r., DOK-91/2004;
decyzja Prezesa UOKiK z 16.07.2004 r., RWA 21/2004;
decyzja Prezesa UOKiK z 30.01.2004 r., RKT-410-01/04/AW;
decyzja Prezesa UOKiK z 20.05.2002 r., DDF-31/2002.

Wyroki i decyzje innych sądów oraz organów (chronologicznie)

wyrok KIO z 22.01.2013 r.; KIO 2295/12;
wyrok ETPCz z 11.09.2011 r. w sprawie *Menarini Diagnostics p. Wlochom*, nr skargi 43509/08;
In the Competition Appeal Court of South Africa, *Mittal Steel South Africa v. Harmony Gold Mining*, Case No. 7/CAC/Apr 07 (2009);
wyrok ETPCz z 23.11.2006 r. w sprawie *Jussila p. Finlandii*, nr skargi 73053/01;

- wyrok ETPCz z 16.04.2002 r. w sprawie *Societe Colas i inni p. Francji*, nr skargi 37971/97;
- State of New York Public Service Commission, *In the Matter of Competitive Opportunities Regarding Electric Services*, Opinia nr 96-12, [http://www3.dps.ny.gov/pscweb/WebFileRoom.nsf/Web/C935F4479ADEB49A852575F200475D99/\\$File/94-E-0952%20Op.%20No.%2094-12%20.pdf?OpenElement](http://www3.dps.ny.gov/pscweb/WebFileRoom.nsf/Web/C935F4479ADEB49A852575F200475D99/$File/94-E-0952%20Op.%20No.%2094-12%20.pdf?OpenElement), dostęp: 25.08.2015 r.;
- decyzja Europejskiej Komisji Praw Człowieka z 11.07.1989 r. w sprawie *Sténuit p. Francji*, nr skargi 11598/85;
- wyrok ETPCz z 7.10.1988 r. w sprawie *Salabiaku p. Francji*, nr skargi 10519/83;
- wyrok ETPCz z 23.11.1976 r. w sprawie *Engel i inni. p. Holandii*, nr skarg 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72.

Literatura (alfabetycznie)

- Akerlof, George A. i Robert J. Shiller. *Zwierzęce instynkty. Czy ludzka psychika napędza globalną gospodarkę i jaki to ma wpływ na przemiany światowego kapitalizmu*. Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka, 2010.
- Anderson, Robert D. i William E. Kovacic. „Competition Policy and International Trade Liberalisation: Essential Complements to Ensure Good Performance in Public Procurement Markets.” *PPLR* 18 (2009).
- Andriychuk, Oles. „Does Competition Matter? An Attempt of Analytical ‘Unbundling’ of Competition from Consumer Welfare: A Response to Miąsik.” *YARS* 2 (2009).
- Areeda, Phillip, E. i Herbert Hovenkamp. *Antitrust Law. An Analysis of Antitrust Principles and Their Application*. Aspen Publishers, 2010.
- Areeda, Phillip, E. „Intraenterprise Conspiracy in Decline.” *97 Harv. L. Rev.* 451 (1983–1984).
- Atlee, Laura, „Joint Venture...Subsidiary... What’s the Difference for Cartel Liability and Fines?” *CPI Antitrust Chronicle* April (2012).
- Aziewicz, Dariusz, „Kontrola nabywania pakietów mniejszościowych przez Komisję Europejską w planowanej reformie rozporządzenia 139/2004.” *iKAR* 9 (2014).
- Baker, Donald I. „The Superior Court Trial Lawyers Case – A Battle on the Frontier Between Politics and Antitrust.” W *Antitrust Stories*, red. Eleanor M. Fox i Daniel A. Crane. Foundation Press, 2007.
- Banasiński, Cezary i Eugeniusz Piontek (red.). *Uokk. Komentarz*. LexisNexis, 2009.
- Banasiński, Cezary i Monika Bychowska. „Pojęcie grypy kapitałowej na użytek polskiego i unijnego prawa konkurencji.” *PPH* 12 (2011).
- Bartosiewicz, Adam. „Przesłanki odpowiedzialności podmiotu zbiorowego – aspekty praktyczne.” *PPH* 2 (2004).
- Bendremer, Fredrik G. „Delaware LLCs and Veil Piercing: Limited Liability Has Its Own Limitations.” *Fordham J. Corp. & Fin. L.* 385 (2005).
- Bennett, Matthew. „Online Platforms: Retailers, Genuine Agents or None of the Above?” *CPI Europe Column* June (2012).
- Bergqvist, Christian. „The concept of an autonomous economic entity.” *E.C.L.R.* 24 (2003).

- Bernatt, Maciej. *Sprawiedliwość proceduralna w postępowaniu przed organem ochrony konkurencji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2011.
- Bieniek, Gerard. *Komentarz do Kc. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom 1*. Warszawa: LexisNexis, 2009.
- Błachucki, Mateusz. *System postępowania antymonopolowego w sprawach kontroli koncentracji przedsiębiorców*. Warszawa: UOKiK, 2012.
- Block, Barry M. i Matthew D. Ridings. „Antitrust Conspiracies in Franchise Systems After American Needle.” *Franch. L.J.* 30 (2011).
- Bolatoglu, Hilmi. „The Concept of Economic Unity in Merger Cases: Lifting the Corporate Veil.” *E.C.L.R.* 30 (2009).
- Bolecki, Antoni, Stanisław Drozd, Sabina Famirska, Małgorzata Kozak, Marcin Kulesza, Andrzej Madala i Tomasz Wardyński. *Prawo konkurencji. Prawo w praktyce*. LexisNexis, 2011.
- Bolecki, Antoni. „Ograniczenia w sprzedaży przez Internet w umowach dystrybucyjnych.” *iKAR* 3 (2013).
- Bolecki, Antoni. „Problematyka równoległego stosowania prawa autorskiego i prawa antymonopolowego wobec organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi spojrzenie krytyczne (polemika do tekstu dr. Ingi Oleksiuk).” *PUG* 9 (2009).
- Bolecki, Antoni. *Wymiana informacji między konkurentami w ocenie organów ochrony konkurencji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2013.
- Borkowski, Andrzej, Maciej Guziński, Krzysztof Horubski, Karol Kiczka, Leon Kieres, Tadeusz Kocowski, Wiesław Miemieć i Marek Szydło. *Prawo zamówień publicznych*. Kolonia Limited, 2008.
- Bronckers, Marco i Anne Vallery. „No Longer Presumed Guilty? The Impact of Fundamental Rights on Certain Dogmas of EU Competition Law.” *World Comp.*, 34 (2011).
- Brown, Adrian i Morris Schonberg. „Widening the Net: the General Court Extends the Principle of Successor Liability in EU Competition Law.” *E.C.L.R.* 34 (2013).
- Brożek, Bartosz i Jerzy Stelmach. *Metody prawnicze*. Kraków: WoltersKluwer, 2006.
- Brzezińska-Rawa, Anna. *Wprowadzenie do prawa antymonopolowego*. Toruń: 2009.
- Bychowska, Monika. „Zakaz porozumień ograniczających konkurencję.” *Glosa* 5 (2003).
- Bucior, Dariusz. Wypowiedzenie umowy agencyjnej. www.umowa-agencyjna.pl, dostęp: 1.05.2012 r.
- Burnside, Alec J. „Minority Shareholdings: An Overview of EU and National Case Law.” *e-Competitions* (September 2013).
- Burnside, Alec J. i Nandu Machiraju. „An Emerging Consensus on Minority Shareholdings?” *CPI, Europe Column* (October 2013).
- Buxton, Richard. „The Human Rights Act and the Substantive Criminal Law.” *Crim. L. Rev.* 331 (2000).

- Caro de Sousa, Pedro, „Minority Shareholdings and the Competing Merger Control Jurisdictions of the EU and National Competition Authorities: The Ryan Air /Aer Lingus Case.” *CPI Europe Column* (February 2013).
- Carstensen, Peter C., „The Efficiency Hypothesis Versus the Rent-Seeking Strategy Alternatives.” *Antitrust L.J.* 569 (2001).
- Cheng, Thomas, K. „The Corporate Veil Doctrine Revisited: A Comparative Study of the English and the U.S. Corporate Veil Doctrines.” *B.C. Int. & Comp. & L. Rev.* 34 (2011).
- Chrząszcz, Aneta, „Konsorcjum w zamówieniach publicznych.” *PPH* 7 (2012).
- „Companies Where Shareholders Have No Power — At All.” *247wallst.com*, 04.06.2012 r., dostęp: 10.05.2013 r.
- Coase, Ronald H. „The Nature of the Firm.” *Economica* 16 (1937).
- Conolly, Jenny. „An Overview of the Hong Kong Competition Ordinance.” *The Asia-Pacific Antitrust Review GCR Special Report* (2013).
- Connor, John M. „Recidivism Revealed: Private International Cartels 1990–2009.” *CPI* (Autumn 2010).
- Cooter, Robert i Thomas Ulen. *Ekonomiczna analiza prawa*. C.H. Beck, Warszawa: C.H. Beck, 2009.
- Cramton, Peter i Jesse A. Schwartz. „Collusive Bidding: Lessons from the FCC Spectrum Auctions.” *JRE* 17 (2000).
- Cyert, Richard M. i James G. March. *Behavioral Theory of the Firm*. Wiley-Blackwell, 1992.
- Dach, Zofia. *Mikroekonomia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2012.
- Danek, Magdalena. „Korzyści efektywnościowe w kontroli koncentracji przedsiębiorstw w systemach ochrony konkurencji Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych Ameryki – porównanie prawno-ekonomiczne.” *ZNUJ. Prace z Prawa Własności Intelektualnej* 117 (2012).
- Depoortere, Frederik i Ingrid Vandenborre. „The European Commission Proposes Significant Changes to the EU Merger Regulation.” *e-Competitions* (June 2013).
- Derkowska, Agnieszka. „Jeszcze kilka refleksji o winie bezimiennej i winie w organizacji w pryzmacie odpowiedzialności lekarza w zespole i odpowiedzialności publicznego zakładu opieki zdrowotnej.” *PrawoiMedycyna.pl*, dostęp: 25.08.2015 r.
- Dyckjaer-Hansen i Karen, Katja Hoegh. „Succession of Liability for Competition Law Infringements with Special Reference to Due Diligence and Warranty Claims.” *E.C.L.R.* 24 (2003).
- Dudzik, Sławomir. *Pomoc państwa dla przedsiębiorstw publicznych w prawie Wspólnoty Europejskiej. Między neutralnością a zaangażowaniem*. Kraków: 2002.
- Dyl, Marcin i Rafał Stankiewicz. „Przejęcie wspólnej kontroli nad przedsiębiorcą jako przesłanka zgłoszenia zamiaru koncentracji Prezesowi UOKiK.” *PPH* 4 (2013).
- Faull, Jonathan i Ali Nikpay (red.). *The EC Law of Competition*. Oxford University Press, 2007.

- Fidała, Jarosław. „Narzucanie minimalnych i sztywnych cen odsprzedaży z punktu widzenia celu oraz skutków rynkowych.” *iKAR* 3 (2012).
- Flynn, John, Harry First i Darren Bush. *Free Enterprise And Economic Organization: Antitrust*. draft, 2012.
- Fox, Eleanor M. i Daniel A. Crane (red.). *Global Issues in Antitrust and Competition Law*. West, 2010.
- Fox, Eleanor, M. „We Protect Competition, You Protect Competitors.” *World Comp.* 26 (2000).
- Gańczyńska-Lisik, Katarzyna. „Konsorcjum w świetle prawa zamówień publicznych.” *PPH* 10 (2006).
- Gilo, David. „Retail Competition Percolating Through to Suppliers and the Use of Vertical Integration, Tying, and Vertical Restraints to Stop It.” *Yale J. on Reg.* 20 (2003).
- Goodman, Shaun. „Application of Article 101 TFEU.” W *EU Competition Law, Volume III, Cartels and Collusive Behaviour: Restrictive Agreements and Practices Between Competitors*, Mario Siragusa, Cesare Rizza (red.). Deventer, Claves & Casteels, 2012.
- Gronowski, Stanisław. *Uokk. Komentarz*. Warszawa: 1999.
- Gardocki, Lech (red.). *Komentarz do EKPCz*. Warszawa: 2010.
- Heimler, Alberto. „Cartels in Public Procurement.” *J. Competition L. & Econ.* 8 (2012).
- Hofstetter, Karl i Melanie Ludescher. „Fines against Parent Companies in EU Antitrust Law: Setting Incentives for Best Practice Compliance.” *World Comp.* 33 (2010).
- Investigations of Consumated and Non-Notifiable Mergers, Note by the OECD Secretariat*. Working Party No. 3 on Co-operation and Enforcement, 25 February 2014, www.oecd.org, dostęp: 10.10.2015 r.
- Jones, Alison. „The Boundaries of an Undertaking in EU Competition Law.” *ECJ* 8 (2012).
- Jones, Alison i Brenda Suftrin. *EU Competition Law, Text, Cases and Materials*. University Press, 2011.
- Joshua, Julian, Yves Botteman i Laura Atlee. „You Can’t Beat the Percentage” – The Parental Liability Presumption in EU Cartel Enforcement.” *GCR The European Antitrust Review* (2012).
- Jurczyk, Zbigniew. „Cele polityki antymonopolowej w teorii i praktyce.” W *Konkurencja w gospodarce współczesnej*, Cezary Banasiński i Edward Stawicki (red.), Warszawa: 2007.
- Jurkowska-Gomułka, Agata. *Publiczne i prywatne egzekwowanie zakazów praktyk ograniczających konkurencję*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2013.
- Kant, Immanuel. *Uzasadnienie metafizyki moralności*. Wydawnictwo Antyk, 2001.
- Kaznowski, Andrzej i Mikołaj Stasiak. *Komentarz do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis*. baza LEX.

- Kidyba, Andrzej (red.). *Kc. Komentarz. Tom III*. Warszawa: WoltersKluwer, 2010.
- Kiliański, Kamil. „Porozumienia franchisingowe w świetle prawa konkurencji Wspólnoty Europejskiej.” *KPP* 4 (2000).
- Kluziak, Rafał. „Dual-listing – podwójny problem czy podwójna szansa.” *www.parkiet.com*, dostęp: 10.05.2013 r.
- Knight, Frank H. *Risk, Uncertainty, and Profit*. Boston: Hart, Schaffner & Marx, 1921.
- Koenig, Christian. „Determining the Addressee of a Decision Ordering the Recovery of State Aid after the Sale of Substantial Assets of the Undertaking in Receipt of Aid.” *E.C.L.R.* 22 (2001).
- Kohutek, Konrad. *Glosa do wyroku s. apel. z dnia 13 lutego 2007 r., VI ACa 819/06*. baza LEX.
- Kohutek, Konrad i Małgorzata Sieradzka. *Komentarz do uokk*. WoltersKluwer, baza LEX, 2008.
- Kohutek, Konrad. „Stosowanie art. 81 TWE po reformie wspólnotowego prawa konkurencji (ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji przedsiębiorstw).” *EPS* 3 (2006).
- Kohutek, Konrad i Małgorzata Sieradzka. *Uokk. Komentarz*. Warszawa: WoltersKluwer, 2008.
- Kolasiński, Marcin. „The Economic Approach in Polish Courts: Permitted Agency Agreements or Prohibited Price Fixing? Case comment to the judgment of the Appeal Court in Warsaw of 13 February 2007 – Roche and Hand-Prod (Ref. No. VI AcA 819/06).” *YARS* 1 (2008).
- Kolasiński, Marek K. „Zastosowanie prawa antymonopolowego do sportu w Stanach Zjednoczonych.” *RPEiS* 1 (2010).
- Kończak, Jacek. „Piercing the corporate veil – odpowiedzią na nadużycie formy prawnej spółki?” *Pr. Sp.* 5,6 (2009).
- Korah, Valentine. *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practise*. Hart Publishing, 2007.
- Kot, Leszek i Angelina Stokłosa. „Pojęcie grupy kapitałowej w świetle ustawy – Prawo zamówień publicznych.” *PPH* 7 (2015).
- Kowalik-Bańczyk, Krystyna. *Prawo do obrony w unijnych postępowaniach antymonopolowych w kierunku unifikacji standardów proceduralnych w Unii Europejskiej*. Warszawa: WoltersKluwer, 2012.
- Kowalik-Bańczyk, Krystyna. „Problematyka ochrony praw podstawowych w unijnych postępowaniach w sprawach z zakresu ochrony konkurencji.” *Zeszyty Natolińskie* 39 (2010).
- Kozak, Małgorzata. „Umowa agencyjna w świetle artykułu 101 TFUE. Jak gonić króliczka, aby go nie złapać.” *iKAR* 4 (2012).
- Krasnodębska-Tomkiel, Małgorzata. *Wspólnotowe prawo konkurencji. Skutki dla Polski*. Warszawa: 2006.
- Król-Bogomilska, Małgorzata. *Kary pieniężne w prawie antymonopolowym*, Warszawa: 2001.
- Król-Bogomilska, Małgorzata. *Zwalczanie karteli w prawie antymonopolowym i karnym*. Warszawa: SCHOLAR, 2013.

- Lang, Wiesław, Jerzy Wróblewski i Sylwester Zawadzki. *Teoria państwa i prawa*. Warszawa, 1979.
- La Rocca, Laura. „The Controversial Issue of the Parent Company Liability for the Violation of EC Competition Rules by the Subsidiary.” *E.C.L.R.* 32 (2010).
- Lawrance, Sophie i Pat Treacy. „An Agent of Change? The Court of First Instance Considers the Competition Law Treatment of Agents.” *C.T.L.R.* 12 (2006).
- Leary, Thomas B. i Erica S. Mintzer. „The Future of Resale Price Maintenance, Now That Doctor Miles Is Dead.” *N.Y.U. J. L. & Bus.* 4 (2007).
- Leupold, Bettina. „Effective Enforcement of EU Competition Law Gone Too Far? Recent Case Law on the Presumption of Parental Liability.” *E.C.L.R.* 34 (2013).
- Lewandowski, Robert. „Granice ustanowione przez prawo antymonopolowe w ramach kształtowania postanowień umowy spółki jawnej.” *Pr. Sp.* 7–8 (2006).
- Materiały ze szkolenia pracowników Komisji Europejskiej dotyczącego Skonsolidowanego obwieszczenia jurysdykcyjnego „Jurisdictional Issues under the EU Merger Regulation, Merger Training,” 14.10.2013 r.* niepubl.
- Materna, Grzegorz. „Glosa do wyroku SN z dnia 6 grudnia 2007 r., III SK 16/07.” *Glosa 1* (2009).
- Materna, Grzegorz. *Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji*. Oficyna, 2009.
- Materna, Grzegorz. „Umowne klauzule antykonkurencyjne w transakcjach koncentracji przedsiębiorstw – orzecznictwo wspólnotowe i polskie.” *Glosa 2* (2005).
- Materna, Grzegorz. „Zastosowanie zakazu porozumień ograniczających konkurencję do układów zbiorowych pracy.” *EPS 4* (2015).
- Materna, Grzegorz. „Zastosowanie zakazu porozumień ograniczających konkurencję do umów agencyjnych w świetle rozporządzenia Rady Ministrów z 30 marca 2011 r.” *iKAR 5* (2013).
- McCann, Michael, A. „American Needle v. NFL: An Opportunity To Reshape Sports Law.” *Yale L.J.* 726 (2009-2010).
- Miąsik, Dawid. „A short comment on Andriychuk.” *YARS 2* (2009).
- Miąsik, Dawid. „Controlled Chaos with Consumer Welfare as the Winner – a Study of the Goals of Polish Antitrust Law.” *YARS 1* (2008).
- Milewski, Roman i Eugeniusz Kwiatkowski (red.). *Podstawy ekonomii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005.
- Modzelewska de Raad, Małgorzata. „System kar pieniężnych w polskiej ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów – potrzeba i kierunek dalszych zmian.” *iKAR 2* (2015).
- Modzelewska-Wąchal, Elżbieta. *Uokk. Komentarz*. Warszawa, 2002.
- Motta, Massimo. *Competition Policy. Theory and Practice*. Cambridge University Press, 2004.
- Morawski, Lech. *Wstęp do prawoznawstwa*. TNOiK, 2006.
- Muszyński, Mariusz. „Polska Karta Praw Podstawowych po Traktacie Lizbońskim, charakter prawny i granice związania.” *PS 1* (2009).
- Mycko-Katner, Izabela. *Umowa agencyjna*. Oficyna, 2012.

- Nestoruk, Igor B. „Kontrola koncentracji w prawie antymonopolowym – obowiązek zgłoszenia zamiaru koncentracji.” *PUG* 9 (2008).
- Nicolaides, Phedon, Maria Kleis i Mihalīs Kekeleki. „Cumulation of De minimis Aid to Enterprises that Form a Single Economic Unit.” *EStAL* 1 (2008).
- Nita, Barbara. „Model odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zagrożone pod groźbą kary.” *PiP* 6 (2003).
- Nowicki, Marek A. *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do EKPCz*. baza LEX.
- Oh, Peter B. „Veil-Piercing.” *Tex. L. Rev.* 89 (2010).
- Olaerts, Mieke i Caroline Cauffman. „Quimica: Further Developing the Rules on Parent Company Liability.” *E.C.L.R.* 32 (2011).
- Olejniczak, Adam (red.). *System prawa prywatnego. Tom 6*. Warszawa: C.H. Beck, 2009.
- Oleksiuk, Inga. „Problematyka równoległego stosowania prawa autorskiego i prawa antymonopolowego wobec organizacji zbiorowego zarządzania prawami autor-skimi.” *PUG* 1 (2009).
- Oplustil, Krzysztof. „Wykluczenie akcjonariuszy mniejszościowych ze spółki (tzw. squeeze out) w prawie europejskim, niemieckim i polskim (analiza prawnopó-równawcza z uwzględnieniem aspektu konstytucyjnego.” *St. Pr.* (2003).
- Peritz, Rudolph J. R. „Nervine and Knavery: The Life and Times of Dr. Miles Medical Company.” W *Antitrust Stories*, Eleanor M. Fox i Daniel A. Crane (red.). Foundation Press, 2007.
- Pietrzykowski, Krzysztof (red.). *Kc. Komentarz. Tom I*. Warszawa: C.H. Beck, 2011.
- Pindyck, Robert i Daniel Rubinfeld. *Microeconomics*. Pearson, 2009.
- Piszcz, Anna. „Grupa kapitałowa czy nie, czyli trudności z kwalifikacją i ich skutki.” *iKAR* 3 (2013).
- Piszcz, Anna. „Nowe elementy regulacji prawnej kar pieniężnych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów.” *iKAR* 2 (2015).
- Piszcz, Anna. *Sankcje w polskim prawie antymonopolowym*. Białystok: Temida2, 2013.
- Pol, Eduardo-Fernandez. *An Appreciative Model of Schumpeterian Evolution, Working Paper 07–17*. University of Wollongong, 2007.
- Polley, Romina. *Parental Liability in Joint Venture Cases, 19th St.Gallen International Competition Law Forum ICF, June 7th and 8th 2012*. <http://ssrn.com/abstract=2214847>, dostęp: 25.08.2015 r.
- Pope, David. „Some Reflections on Italian Flat Glass.” *E.C.L.R.* 14 (1993).
- Potulski, Jacek. *Glosa do postanowienia SN z dnia 5 maja 2009 r. Wina podmiotu zbiorowego*. baza LEX.
- Posner, Richard A. *Antitrust Law*. The University of Chicago Press, 2001.
- Posner, Richard A. *Economic Analysis of Law*. Aspen Publishers, 2007.
- Posner, Richard A. „The Professional Versus the Business Model in Law and Medicine.” *BeckerPosnerBlog*, dostęp: 10.05.2013 r.
- de Pree, Jolling i Stefan C. H. Molin. „Shareholder Liability for Joint Venture Infringements in the European Union.” *Fordham Int'l L.J.* 34 (2011).
- Prell, Owen T. „Copperweld Corp. v. Independence Tube Corp.: An End to the Intraenterprise Conspiracy Doctrine.” *Cornell L. Rev.* 71 (1986).

- Colombia – Peer Review of Competition Law and Policy 2009*. <http://www.oecd.org/countries/colombia/44110853.pdf>. dostęp: 25.08.2015 r.
- Report from the Commission on Competition Policy 2012*. European Union. Luksemburg, 2013.
- Riesenkampff, Aleksander i Udo Krauthausen. „Liability of Parent Companies for Antitrust Violations of Their Subsidiaries.” *E.C.L.R.* 31 (2010).
- Romanowski, Michał. „W sprawie potrzeby nowej regulacji grup kapitałowych w Polsce.” *PPH* 7 (2008).
- Rose, Vivien i David Bailey (red.). *Bellamy & Child: European Union Law of Competition*. Oxford University Press, 2013.
- Rose, Vivien i Peter Roth (red.). *Bellamy & Child: European Community Law of Competition*. Oxford University Press, 2008.
- Rosiak, Przemysław K. „Postępowanie w sprawach antymonopolowych.” W *Konkurencja*, Zdzisław Brodecki (red.). Warszawa: 2004.
- Rott-Pierzyk, Ewa. *Umowa agencyjna po nowelizacji. Komentarz do art. 758-764(9) Kc.* baza LEX.
- Rubinstein, Gregg A. „Are Franchisees Independent Contractors? Not Everyone Agrees.” *Franchising W.M.*, 2008.
- Rubinfeld, Daniel. „Market Definition with Differentiated Products: The Post/Nabisco Cereal Merger.” *Antitrust L.J.* 163 (2000).
- Sachajko, Marek. „Istota i charakterystyka antymonopolowych kar pieniężnych.” *RPEiS* 1 (2002).
- Schmalensee, Richard i Robert Willig. *Handbook of Industrial Organization*. North Holland, 1989.
- Sedlacek, Tomas. *Ekonomia dobra i zła*. Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka, 2012.
- Semiński, Piotr. „Kto posiada pozycję dominującą w Internecie? Uwagi o usługach internetowych i naturze reklamy na tle polskiego i europejskiego prawa konkurencji.” *iKAR* 5 (2013).
- Semiński, Piotr. „Polskie zmnwy przetargowe – krytyka.” *iKAR* 1 (2013).
- Semiński, Piotr. „Responsibility of States and International Organizations Under the European and the US Competition Law. OPEC – the Exemplary Case.” W *Responsibility in International Law*, Szymon Zaręba (red.). University of Warsaw, 2011.
- Semiński, Piotr. *Wina i strona podmiotowa w prawie konkurencji*. Katedra Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, WoltersKluwer 2012.
- Shopenhauer, Arthur. *O podstawie moralności*. Kraków: Wydawnictwo Zielona Sowa, 2004.
- Skoczny, Tadeusz (red.). *Uokk. Komentarz*. Warszawa: C. H. Beck, 2009.
- Sójka-Zielińska, Katarzyna. *Historia prawa*. Warszawa: LexisNexis, 2004.
- Sprawozdanie z 5 Warsztatu CARS. Zastosowanie zakazu porozumień ograniczających konkurencję do umów agencyjnych w świetle rozporządzenia Rady Ministrów z 30 marca 2011 r. 20 czerwca 2013 r.*, Wydział Zarządzania UW. *iKAR* 5 (2013).
- Stankiewicz, Rafał. „Joint ventures w prawie antymonopolowym.” *PPH* 8 (2007).

- Stawicki, Aleksander i Edward Stawicki (red.). *Komentarz do uokk*. WoltersKluwer, 2011.
- Stelmach, Jerzy. „Argument teleologiczny.” W *Kodeks argumentacyjny dla prawników*, Jerzy Stelmach. Zakamycze, 2003.
- Stelmach, Jerzy, Bartosz Brożek i Wojciech Załuski. *Dziesięć wykładów o ekonomii prawa*. Warszawa, 2007.
- Stelmach, Jerzy. „Spór o ekonomiczną analizę prawa.” W *Analiza ekonomiczna w zastosowaniach prawniczych*, Jerzy Stelmach i Marta Soniewicka (red.). Warszawa: WoltersKluwer, 2007.
- Stelmach, Jerzy. *Teoria Prawa*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1998.
- Stępkowski, Łukasz. „Pojęcie przedsiębiorstwa a rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 i pomoc de minimis.” *iKAR* 1 (2014).
- Stoczkiewicz, Marcin. *Pomoc państwa dla przedsiębiorstw energetycznych w prawie Unii Europejskiej*. baza LEX.
- Strasser, Kurt A. „Piercing the Veil in Corporate Groups.” *Conn. L. Rev.* 637 (2004-2005).
- Strzyczkowski, Kazimierz. *Prawo publiczne gospodarcze*. Lexis Nexis, 2010.
- Subiotto, Romano i Camille Dautricourt. „The Reform of European Distribution Law.” *World Comp.* 34 (2011).
- Syp, Szymon. „I czym tu się chwalić? Wykryte porozumienia antykonkurencyjne w 2013 r., 04.02.2014 r.” *korporacyjnie.pl*. dostęp: 10.05.2013 r.
- Szanciło, Tomasz. „Porozumienia ograniczające konkurencję.” *PPH* 8 (2006).
- Szot, Patrycja i Adam Zięba. „Umowy dystrybucyjne w przemyśle samochodowym w nowym systemie wyłączeń grupowych.” *iKAR* 3 (2012).
- Szydło, Marek. „Kontrola operacji koncentracyjnych w prawie wspólnotowym. Wybrane zagadnienia prawne.” *St. Eur.* 4 (2005).
- Szydło, Marek. „Kontrola wspólnych przedsiębiorstw (joint ventures) w prawie antymonopolowym.” *Pr. Sp.* 12 (2002).
- Szydło, Marek. „Leeway of Member States in Shaping the Notion of an Undertaking in Competition Law.” *World Comp.* 33 (2010).
- Szydło, Marek. „Łączenie się spółek akcyjnych a regulacja antymonopolowa.” *PPH* 5 (2005).
- Szydło, Marek. *Nadużywanie pozycji dominującej w prawie konkurencji*. Oficyna, 2010.
- Świstak, Rafał. „Konsorcjum w świetle prawa zamówień publicznych – polemika.” *PPH* 3 (2007).
- Targosz, Tomasz. *Nadużycie osobowości prawnej*. Zakamycze, 2004.
- Townley, Christopher. „The Concept of an Undertaking: The Boundaries of the Corporation – A Discussion of Agency, Employees and Subsidiaries.” W *EC Competition Law. A Critical Assessment*. Giuliano Amato i Claus-Dieter Ehlermann (red.). Hart Publishing, 2007.
- Urbanek, Piotr. „Outsourcing w procesie restrukturyzacji przedsiębiorstwa w świetle teorii kosztów transakcyjnych.” *GN* 236 (2011).
- Uwagi Stowarzyszenia Prawa Konkurencji do Projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (wersja z 15.05.2012 r.*

- w zakresie punktu G, Kary pieniężne), 06.06.2012 r. <http://www.spk.com.pl/uploads/pdf/2012-06-06/Stanowisko%20grupy%20roboczej%20przes%C5%82ane%20do%20Urz%C4%99du.pdf>. dostęp: 25.08.2015 r.
- Van Bael Iwo i Jean-Francois Bellis. *Competition Law of the European Community*. Kluwer Law International, 2010.
- van Vormizeele, Philipp V. „The Fault Requirement in European Private Antitrust Litigation and Compliance Programmes as Exculpating or Mitigating Factor.” *G.C.L.R.* 3 (2010).
- Waller, Spencer W. „The Story of Alcoa: the Enduring Questions of Market Power, Conduct, and Remedy in Monopolization Cases.” W *Antitrust Stories*, Eleanor M. Fox i Daniel A. Crane (red.). Foundation Press, 2007.
- Whish, Richard i David Bailey. *Competition Law*. Oxford University Press, 2012.
- Whish, Richard i David Bailey. „Regulation 330/2010: The Commission’s New Block Exemption for Vertical Agreements.” *C.M.L. Rev.* 47 (2010).
- Wieczorek, Łukasz. „Prawne i ekonomiczne aspekty kolektywnej pozycji dominującej w prawie konkurencji.” *PPH* 7 (2011).
- Wieruszewski, Roman. „Rola i znaczenie Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej dla ochrony praw człowieka.” *PS* 2 (2008).
- Williamson, Oliver E. „Comparative Economic Organization: The Analysis of Discrete Structural Alternatives.” *Admin. Sci. Q.* 36 (1991).
- Williamson, Oliver E. „Delimiting Antitrust.” *Geo. U.L. Rev.* 76 (1987).
- Wils, Wouter. „EU Antitrust Enforcement Powers and Procedural Rights and Guarantees: The Interplay between EU Law, National Law, the Charter of Fundamental Rights of the EU and the European Convention on Human Rights.” *World Comp.* 34 (2011).
- Wils, Wouter. „The Increased Level of EU Antitrust Fines, Judicial Review, and the European Convention on Human Rights.” *World Comp.* 33 (2010).
- Wils, Wouter. „The Undertaking as Subject of E.C. Competition Law and the Imputation of Infringements to Natural or Legal Persons.” *ELR* 25 (2000).
- Wincenciak, Mirosław. *Sankcje w prawie administracyjnym i procedura ich wymierzania*. Oficyna, 2008.
- Wittrock, Quentin R i Jeremy L. Johnson. „Can Franchisors Control Franchisee Prices?” *Franchise L.J.* 28 (2009).
- Włudyka, Tadeusz. *Polityka gospodarcza*. WoltersKluwer, 2007.
- Zajadło, Jerzy (red.). *Fascynujące ścieżki filozofii prawa*. Warszawa: LexisNexis, 2008.
- Zalega, Tomasz. *Mikroekonomia współczesna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2011.
- Zawłocka-Turno, Agata. „Zmowa przetargowa czy działanie zgodne z prawem? Problemy na styku prawa konkurencji i prawa zamówień publicznych.” *iKAR* 4 (2012).
- Zhang, Angela H. i Mark Jephcott. „To File or not to File: the Treatment of Offshore Joint Venture under the EU and China’s Merger Control Regimes.” *CPI Asia Column* (2011).

-
- Zhang, Angela H. „Toward An Economic Approach to Agency Agreements.”
J. Competition L. & Econ. 9 (2013).
- Ziemiński, Zygmunt. *Logika praktyczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994.
- Zimmermann, Jan. *Prawo administracyjne*. Warszawa: WoltersKluwer, 2008.
- Zoll, Andrzej (red.). *Kk. Część ogólna. Komentarz*. Warszawa: 2007.
- Zoll, Fryderyk. *Prawo bankowe. Komentarz*. baza LEX.

Dotychczasowe publikacje Programu Wydawniczego CARS
(www.cars.wz.uw.edu.pl/publikacje)

- internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny (iKAR)*, 2015, numery 5–6.
- Marta Michałek, *Right to Defence in EU Competition Law: The Case of Inspections*, Warszawa 2015.
- Rajmund Molski, *Prawne i ekonomiczne aspekty polityki promowania narodowych czempionów*, Warszawa 2015.
- Konrad Stolarski, *Zakaz nadużywania pozycji dominującej na rynkach telekomunikacyjnych w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2015.
- internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny (iKAR)*, 2015, numery 1–4.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2015, 8(11).
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2014, 7(10).
- internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny (iKAR)*, 2014, numery 1–9.
- Telecommunications Regulation in Poland*. Edited by Stanisław Piątek, Warsaw 2013.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2013, 7(9).
- Mateusz Chołodecki, *Kontrola sądowa decyzji Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej*, Warszawa 2013.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2013, 6(8).
- Polish Airports in the European Union – Competitive Challenges, Regulatory Requirements and Development Perspectives*. Edited by Filip Czernicki and Tadeusz Skoczny, Warsaw 2013.
- Agata Jurkowska-Gomułka, *Publiczne i prywatne egzekwowanie zakazów praktyk ograniczających konkurencję*, Warszawa 2013.
- Antoni Bolecki, *Wymiana informacji między konkurentami w ocenie organów konkurencji*, Warszawa 2013.
- internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny (iKAR)*, 2013, numery 1–8.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2012, 5(7).
- Tadeusz Skoczny, *Zgody szczególne w prawie kontroli koncentracji*, Warszawa 2012.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2012, 5(6).
- internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny (iKAR)*, 2012, numery 1–6.
- Maciej Bernatt, *Sprawiedliwość proceduralna w postępowaniu przed organem ochrony konkurencji*, Warszawa 2011.
- Ewelina D. Sage, *European Audiovisual Sector: Where business meets society's needs*, Warsaw 2011.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2011, 4(5).
- Stanisław Piątek, *Sieci szerokopasmowe w polityce telekomunikacyjnej*, Warszawa 2011.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2011, 4(4).
- Usługi portów lotniczych w Unii Europejskiej i Polsce II – wybrane zagadnienia*. Praca zbiorowa pod red. Filipa Czernickiego i Tadeusza Skoczno, Warszawa 2011.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2010, 3(3).
- Usługi portów lotniczych w Unii Europejskiej i w Polsce a prawo konkurencji i regulacje lotniskowe*. Praca zbiorowa pod red. Filipa Czernickiego i Tadeusza Skoczno, Warszawa 2010.
- Maciej Bernatt, *Spółeczna odpowiedzialność biznesu. Wymiar konstytucyjny i międzynarodowy*, Warszawa 2009.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2009, 2(2).
- Sprawa Microsoft – stadium, przypadku. Prawo konkurencji na rynkach nowych technologii*. Pod redakcją Dawida Miąsika, Tadeusz Skoczno, Małgorzaty Surdek, Warszawa 2008.
- Wylączenia grupowe spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję we Wspólnocie Europejskiej i w Polsce*. Pod redakcją Agaty Jurkowskiej i Tadeusza Skoczno, Warszawa 2008.
- Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, Vol. 2008, 1(1).
- Stanisław Piątek, *Regulacja rynków telekomunikacyjnych*, Warszawa 2007.

Piotr Semeniuk

kieruje działem prawnym w centrum analitycznym Polityka Insight. Wcześniej pracował w wiodących międzynarodowych kancelariach w Warszawie oraz w Dyrekcji ds. Konkurencji w Brukseli. Specjalizuje się w prawie antymonopolowym oraz publicznym prawie gospodarczym. Obronił doktorat z prawa konkurencji na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz ukończył studia LLM na Uniwersytecie Nowojorskim. Adwokat stanu Nowy Jork.

Z recenzji wydawniczych:

„Książka w bardzo szerokim zakresie analizuje koncepcję [...] jednego organizmu gospodarczego, [...] znaną w piśmiennictwie anglosaskim jako *single economic unit*. [...] Co szczególnie istotne, [...] jest książką „z pazurem”, ma szansę – co wydaje się ważne z punktu widzenia wydawcy – na wywołanie polemik i dyskusji. Autor odważnie formułuje własne opinie i sądy, opierając je na właściwie dobranych i zestawionych racjach. Autor nie waha się polemizować z poglądami przedstawicieli doktryny. Szczególnie cenne wydaje się krytyczne (ale nie bezzasadnie krytyczne) podejście Autora do polskiego orzecznictwa i praktyki decyzyjnej Prezesa UOKiK. Autora cechuje wręcz pewna bezkompromisowość poglądów, którą, szczególnie w przypadku młodych adeptów nauki, poczytuję za zaletę; dodatkowo, uzewnętrznienie tej cechy wydaje się pobudzająco wpływać na intensywność dyskursu naukowego. [...] Według mojej najlepszej wiedzy przedłożona do recenzji książka będzie stanowiła pierwsze tak kompleksowe opracowanie w polskim piśmiennictwie koncepcji jednego organizmu gospodarczego i choćby z tego względu, choć oczywiście przemawiają za tym liczne inne argumenty merytoryczne, jest ona warta publikacji w serii wydawniczej CARS”.

Prof. WSiIZ dr hab. Agata Jurkowska-Gomułka Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

„Monografia dr. Piotra Semeniuka jest pierwszą w piśmiennictwie polskim, która tak szeroko, rzetelnie i całościowo analizuje możliwość praktycznego zastosowania koncepcji jednego organizmu gospodarczego w prawie konkurencji. [...] stanowi cenne uzupełnienie piśmiennictwa polskiego z zakresu prawa i polityki konkurencji. [...] Jej treść może być interesująca nie tylko dla prawników i ekonomistów zainteresowanych problemami konkurencji, ale również osób z innych dyscyplin, środowisk akademickich oraz przedstawicieli biznes. [...] „Dokonując weryfikacji postawionych hipotez dr Piotr Semeniuk wykazał się szeroką, wszechstronnością i głęboką znajomością zagadnień antymonopolowych, umiejętnie i trafnie wkomponowując w nie doktrynę jednego organizmu gospodarczego. W wyjaśnianiu roli jednolitego organizmu gospodarczego w stosowaniu prawa konkurencji prymat daje jednak kryteriom ekonomicznym. Analiza ekonomiczna prawa antymonopolowego prowadzona przez autora świadczy o jego bogatym warsztacie badawczym i znajomości prawa oraz ekonomii. [...] Z pełnym przekonaniem [...] rekomenduję [...] Piotra Semeniuka do wydania w wersji książkowej przez CARS.

Prof. WSB dr hab. Zbigniew Jurczyk Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu